

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Studijní program: B4131 Zemědělství
Studijní obor: Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině
Katedra: Katedra zootechnických věd
Vedoucí katedry: doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**CHOV KONÍ V EKOLOGICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ V JIŽNÍCH
ČECHÁCH**

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jarmila Voříšková, Ph.D.
Autor bakalářské práce: Markéta Padrtová

České Budějovice, 2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta PADRTOVÁ**
Osobní číslo: **Z10387**
Studijní program: **B4131 Zemědělství**
Studijní obor: **Trvale udržitelné systémy hospodaření v krajině**
Název tématu: **Chov koní v ekologickém zemědělství v jižních Čechách**
Zadávající katedra: **Katedra speciální zootechniky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

V posledních letech dochází v České republice ke zvyšování početních stavů koní. Jejich využití je velice pestré. Cílem diplomové práce je vyhodnotit chov koní chovaných v ekologickém systému hospodaření v oblasti jižních Čech.

Při zpracování literárního přehledu se zaměříte na podmínky chovu koní v ekologickém zemědělství, využití koní, vhodnost jednotlivých plemen pro tento alternativní systém hospodaření, apod.

Ve vlastní práci podchytíte rozšíření koní na ekologických farmách v celé České republice. Prostřednictvím dotazníkového šetření popř. i rozhovory s ekologickými podnikateli, oslovíte ekologické farmy v jižních Čechách, pro získání podrobnějších informací o chovu koní na jednotlivých farmách - důvod chovu, zaměření chovu, počty zvířat, plemena, využití koní, způsoby chovu, podmínky chovu, popř. ekonomiku chovu koní na farmách, apod.

Získané informace zpracujete prostřednictvím tabulek a grafů, vyhodnotíte a porovnáte s údaji ostatních autorů.

Rozsah grafických prací: 5 tabulek, 5 grafů
Rozsah pracovní zprávy: 30 - 40 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

Šarapatka, B., Urban, J.: Ekologické zemědělství v praxi. PRO-BIO Šumperk, 2006, 502 s.

DUŠEK, J. a kol.: Chov koní. Brázda Praha, 2001, 352 s.

Nařízení Rady (ES) č. 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů

Nařízení Komise (ES) č. 889/2008 kterým se stanoví prováděcí pravidla k NR Zákon č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství

Odborné články týkající se sledované problematiky v časopisech Czech Journal of Animal Science, Tierzucht, Journal of Agrobiology, Journal od Central European Agriculture, Chov koní, Jezdectví, Farmář, Náš chov, Agromagazín a sborníky z odborných konferencí.

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jarmila Voříšková, Ph.D.
Katedra speciální zootechniky

Datum zadání bakalářské práce: 27. března 2012

Termín odevzdání bakalářské práce: 15. dubna 2013

Ing. Karel Suchý, Ph.D.

proděkan pověřený vedením ZF

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA
studijní oddělení
Studentská 13
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Miroslav Maršálek, CSc.

vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 27. března 2012

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zemědělskou fakultou JU) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

15. dubna 2015

.....
Markéta Padrtová

Poděkování

Děkuji Ing. Jarmile Voříškové, Ph.D. za odborné vedení a pomoc při zpracování této bakalářské práce.

Také bych chtěla poděkovat své rodině a kolegyním z práce za podporu během celého studia.

ABSTRAKT

V teoretické části bakalářské práce jsou popsány podmínky chovu koní v ekologickém zemědělství. V praktické části je uvedeno vyhodnocení chovu koní na ekologických farmách v jižních Čechách. Informace byly získány dotazníkovým šetřením a rozhovory s farmáři. 70 farmářů poskytlo požadované informace.

Bylo zjištěno, že respondenti chovali 36 plemen převážně v malochovech. 41,4 % respondentů používalo k péči o zdraví koní přírodní léčebné metody. Nejoblíbenější byla bylinná léčba a homeopatie. Převládaly venkovní chovy a 70 % respondentů poskytovalo koním na pastvině nebo ve výběhu přístřešek. Běžnými způsoby reprodukce byly na ekofarmách individuální připouštění z ruky a umělá inseminace. Porody klisen probíhaly jak ve stájích, tak i na pastvině. 48,6 % respondentů používalo k výcviku koní přirozené metody. Koně byli nejvíce využíváni na turistické a rekreační ježdění a na údržbu krajiny. Hlavní činností farem byl nejčastěji chov skotu (64,3 %). 24,3 % respondentů považovalo svůj chov koní za rentabilní.

Klíčová slova: chov koní; ekologické zemědělství

ABSTRACT

The theoretical part of bachelor thesis describes conditions of horses bred in organic farming system. The assessment of horse breeding on organic farms in South Bohemia based on questionnaire and interviews with farmers represents the practical part. 70 farmers were willing to provide the required information.

It was found out, that respondents had bred 36 breeds mostly in small numbers of horses per farm. 41.4 % of respondents used alternative medical treatments in horse medical care. The most favorite were herbs and homeopathy. Outdoor management systems prevailed and 70 % of farms provided shelter to their horses on pasture or paddock. Individual hand mating and artificial insemination were common ways of reproduction on the farms. Foaling took place on pasture as well as in stable. 48.6 % of respondents used natural horse training methods. Horses were mostly used for tourist and recreational riding and for landscape maintenance. The main business activity on farms was cattle farming (64.3 %). 24.3 % of farms consider their horse farming to be profitable.

Keywords: horse breeding; organic farming

OBSAH

1. ÚVOD.....	9
2. LITERÁRNÍ PŘEHLED.....	9
2.1 Ekologické zemědělství.....	10
2.1.1 Vznik a vývoj ekologického zemědělství.....	10
2.1.2 Definice a principy ekologického zemědělství.....	11
2.2 Podmínky chovu koní v ekologickém zemědělství.....	12
2.2.1 Výživa koní.....	12
2.2.2 Péče o zdraví.....	14
2.2.3 Způsoby chovu koní.....	16
2.2.4 Reprodukce koní.....	18
2.2.5 Odchov a odstav hříbat.....	19
2.2.6 Přeprava koní.....	19
2.2.7 Výcvik koní.....	20
2.3 Plemena koní.....	21
2.4 Využití koní.....	21
2.4.1 Využití koní ve sportu.....	21
2.4.2 Využití koní na turistické a rekreační ježdění	22
2.4.3 Využití koní na produkci surovin	22
2.4.4 Využití koní na léčebné účely.....	23
2.4.5 Využití koní na práci v lesnictví a zemědělství.....	23
2.4.6 Využití koní k údržbě krajiny.....	24
2.5 Ekonomika chovu koní.....	24
3. CÍL PRÁCE.....	26
4. MATERIÁL A METODIKA.....	27
5. VÝSLEDKY A DISKUSE.....	29
5.1. Analýza ekofarem v České republice.....	29
5.2. Vyhodnocení ekofarem s chovem koní v jižních Čechách.....	30
6. SOUHRN A ZÁVĚR.....	42
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	44
8. PŘÍLOHY.....	48

1. ÚVOD

Kůň zpočátku sloužil člověku jako zdroj potravy, později se stal nenahraditelným pomocníkem v zemědělství, v dopravě i ve válkách.

Zkrocením koně získali lidé poprvé v dějinách možnost rychlého pohybu a využili ji k zakládání říší a šíření civilizace, někdy i k vytvoření nové společnosti a nového stylu života. Tak tomu bylo poměrně nedávno i u amerických Indiánů, kteří vytvořili poslední světovou kulturu postavenou na vlastnictví koně (EDWARDS, 1992).

Rozvoj mechanizace a politický systém ve 20. století měly za následek pokles počtu chovaných koní v České republice. Situace se změnila až na konci minulého století a dnes je chov koní opět na vzestupu.

Ekologické zemědělství funguje v České republice již 25 let. Zejména vlivem dotací a poptávky po biopotravinách se počet ekofarem a výměra půdy v ekologickém zemědělství neustále zvyšuje. Chov koní plní v ekologickém zemědělství jiné funkce než chov ostatních hospodářských zvířat. Koně se v ekologickém zemědělství uplatňují především v agroturistice, ve sportu a pro rekreační účely, jako společníci pro volný čas. Jedna z důležitých mimoprodukčních funkcí ekologického zemědělství je péče o půdu a krajinu. Zde kůň nachází využití při údržbě a vypásání trvalých travních porostů. Nezastupitelná je role koní při práci v lese, kam se těžká lesnická technika nedostane, aniž by nepoškodila lesní porost.

Jihočeský kraj je vnímán jako zemědělská oblast s rozvinutým lesnictvím a rybníkářstvím a je považován za významnou turistickou a rekreační oblast. Není divu, že patří dlouhodobě mezi kraje s nejvyšším počtem ekofarem.

2. LITERÁRNÍ PŘEHLED

2.1 Ekologické zemědělství

2.1.1 Vznik a vývoj ekologického zemědělství

Od poloviny 19. a na přelomu 20. století probíhala značná industrializace a urbanizace, což se projevilo v negativních změnách životních podmínek obyvatelstva. Proto byla hledána východiska v přírodě a lidé se obraceli k přírodě blízkému životnímu stylu. Počátky vzniku ekologického zemědělství ve střední a západní Evropě můžeme datovat do období po první světové válce. V 70. letech 20. století se průkopníci ekologického zemědělství celosvětově sdružili a založili mezinárodní federaci IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements – Mezinárodní federace sdružení za organické zemědělství). Tato organizace se sídlem v Německu měla velký vliv také na oficiální uznání ekologického zemědělství v Evropě, kde bylo v roce 1991 přijato Nařízení Rady EHS č. 2092/91 o ekologickém zemědělství a označování zemědělských produktů a potravin (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2006).

V průmyslových zemích je ekologické zemědělství založeno na jasně definovaných metodách prosazovaných kontrolními a certifikačními orgány. Ve většině rozvojových zemí ještě nemají své vlastní ekologické standardy a certifikační systémy. Přesto může být v těchto zemích ekologické zemědělství více rozšířeno než ve vyspělém světě, protože většina farmářů si nemůže dovolit moderní vstupy (HARRISON, 2002).

V České republice se ekologické zemědělství začalo rozvíjet teprve po roce 1990. Již koncem roku 1990 byly uvolněny první finanční prostředky na podporu ekologického zemědělství, které pokračovaly až do roku 1992. V letech 1993-1997 nebyla poskytována státní podpora pro ekologické zemědělství. V roce 1998 byla obnovena státní finanční podpora a zapříčinila dynamický nárůst počtu ekologicky hospodařících farem.

Ekologické zemědělství v ČR plní především environmentální mimoprodukční funkci (údržbu krajiny). Tento vývoj byl ovlivněn státní dotační politikou vycházející z Nařízení vlády z roku 1997, kterým se stanoví podpůrné programy k podpoře mimoprodukčních funkcí zemědělství, k podpoře aktivit podílejících se na udržování krajiny a programy pomoci k podpoře méně příznivých oblastí. Realizace uvedených programů přispěla k restrukturalizaci zemědělství především v horských oblastech,

kde došlo k výraznému snížení ploch orné půdy zatravněním a téměř výhradním využitím půdy pro chov skotu bez tržní produkce mléka (MOUDRÝ et al., 2007a).

V současné době se řídí ekologické zemědělství českou legislativou a legislativou EU. Pro Českou republiku je důležitý Zákon o ekologickém zemědělství 242/2000 Sb. a metodické pokyny vydané v návaznosti na tento zákon. A dále Nařízením rady (ES) č. 834/2007 a Nařízením komise (ES) č. 889/2008 platné od 1. 1. 2009. Ministerstvo zemědělství provádí dozor nad dodržováním této legislativy a pověřuje k činnosti kontrolní organizaci, která na ekologických farmách kontroluje dodržování legislativních pravidel. V současné době jsou výkonem kontroly a certifikace v ekologickém zemědělství pověřeny 4 kontrolní organizace - KEZ o.p.s., ABCERT AG, BOKONT CZ, s.r.o. a Bureau Veritas Czech Republic s.r.o. (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2014).

2.1.2 Definice a principy ekologického zemědělství

Podle FAO (1999) je ekologické zemědělství holistický systém řízení produkce, který podporuje a zlepšuje zdravotní stav agro-ekosystému, včetně biodiverzity, biologických cyklů a biologické aktivity půdy.

Definice zveřejněná IFOAM (2008): Ekologické zemědělství je výrobní systém, který zachovává zdraví půdy, ekosystémů a lidí. Více než na využití vstupu s nepříznivými dopady se ekologické zemědělství spoléhá na ekologické procesy, biodiverzitu a cykly přizpůsobené místním podmínkám. Ekologické zemědělství je kombinací tradice, inovací a vědy. Tato kombinace zvýhodňuje životní prostředí, podporuje férové obchodní vztahy a dobrou kvalitu života pro všechny zúčastněné.

ŠARAPATKA, URBAN et al. (2006) definují ekologické zemědělství jako šetrný způsob zemědělského hospodaření, který dbá na životní prostředí a jeho jednotlivé složky stanovením omezení či zákazů používání látek a postupů, které zatěžují životní prostředí nebo zvyšují rizika kontaminace potravního řetězce a dbá na pohodu chovaných hospodářských zvířat. Ekologické zemědělství se dále vyznačuje šetrnými zpracovatelskými postupy při výrobě biopotravin s vyloučením použití syntetických látek. Ekologické zemědělství a výroba biopotravin jsou v celém procesu kontrolovány zvláštní nezávislou kontrolou, po certifikaci jsou biopotraviny označeny a takto odlišeny od ostatních potravin.

2.2 Podmínky chovu koní v ekologickém zemědělství

2.2.1 Výživa koní

V NAŘÍZENÍ RADY 834/2007 jsou uvedeny tyto podmínky pro krmení hospodářských zvířat na ekofarmě:

Hospodářská zvířata se krmí ekologickým krmivem složeným ze zemědělských složek získaných z ekologického zemědělství a z přírodních nezemědělských látek. GMO a produkty získané z GMO či získané za použití GMO se nesmí používat jako krmivo. Používání ionizujícího záření pro ošetření ekologických krmiv nebo surovin použitých v ekologických krmivech je zakázáno. Krmiva minerálního původu, stopové prvky, vitamíny či provitamíny jsou přírodního původu. V případě, že tyto látky nejsou dostupné, lze v ekologické produkci použít chemicky přesně definované analogické látky. Krmivo se získává v první řadě ze zemědělského podniku, kde jsou zvířata držena, nebo z jiných ekologických zemědělských podniků ve stejném regionu.

Nejméně 60 % sušiny v denní krmné dávce býložravců pochází z objemných, čerstvých, sušených nebo silážovaných krmiv. Může však být povoleno snížení na 50 % u zvířat chovaných k produkci mléka, a to na maximální dobu tří měsíců na začátku laktace. Je povoleno zařazení krmiv z přechodného období do krmné dávky až do výše 30 % krmného receptu v průměru. Pokud krmiva z přechodného období pocházejí z některé jednotky daného zemědělského podniku, může být toto množství zvýšeno až na 100 % (NAŘÍZENÍ KOMISE 889/2008).

Majitel stáje musí případným zákazníkům, kteří mají ve stáji ustájené koně nebo osobám, které ke koním majitele docházejí, vysvětlit pravidla ekologického zemědělství, a zejména zamezit přikrmování koní krmivem, nepocházejícím z ekologického zemědělství a doplňkovými látkami používanými ve výživě zvířat, které nejsou pro ekologické zemědělství povoleny. To platí pro všechny koně ustájené na ekofarmě (JÍLEK, 2013).

Tradiční krmná dávka koně se skládá ze zelené píce (pastvy), sena, jadrného krmiva (zpravidla ovsa), případného přídavku mrkve nebo řepy. Seno je pro koně obvykle základem a rozhodující složkou krmné dávky. Proto je důležité dbát na jeho kvalitu z hlediska obsahu živin i v průběhu sušení a skladování. Podle druhového složení porostu, ze kterého se seno získává, rozeznáváme seno luční, travní, jetelotravní, vojtěškové apod. (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

ČERMÁK et al. (2002) uvádí tyto skupiny krmiv vhodných pro výživu koní:

1. Objemná krmiva:
  - a) šťavnatá (zelení píce, okopaniny, siláže, zavadlé siláže)
  - b) suchá (seno, úsušky, sláma, plevy, tvarovaná krmiva).
2. Jadrná krmiva (obiloviny, luštěniny, olejniny, pokrutiny, extrahované šroty, krmné směsi, koncentráty).
3. Minerální a vitamínové přísady (soli, přísady, doplňky, premixy).

Orientační pravidlo pro zjištění podílu objemného a koncentrovaného krmiva praví, že kůň, který nepracuje, by měl dostávat pouze objemná krmiva (seno, trávu apod.) a žádný koncentrát. Koně pracující lehce by měli dostávat 75 % objemného krmiva a 25 % koncentrátů. Koně pracující středně těžce by měli mít krmnou dávku složenou z 60 % objemného krmiva a 40 % koncentrátů a koně pracující těžce by tyto složky své krmné dávky měli dostávat v poměru 50 : 50 (DURUTTYA, 2005).

Objemné krmivo je nejlépe krmit přímo z podlahy. Jsou sice poněkud větší ztráty zašlapáním nebo znečištěním, ale kůň zaujímá při krmení fyziologický postoj a není nebezpečí padání částí krmiva do očí nebo nosu. Prašné seno je vhodné namáčet asi na 20 minut do čisté vody, což výrazně omezí vdechování prachu a spor plísní obsažených v seně (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

K zásadám správné výživy koní patří dodržování stanovené doby krmení a také pořadí podávání jednotlivých krmiv. Zařazuje-li se do krmné dávky koně nové krmivo, je nutné na toto krmivo koně navykat. Náhlý přechod může vyvolat zdravotní potíže (ČERMÁK et al., 2002).

Kůň by neměl být intenzivně zatěžován 2 až 3 hodiny po nakrmení. Zvyšuje se riziko poškození žaludku, špatně dýchá, je nebezpečí hypoglykemie a zhoršení funkce nervové soustavy (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

Nutnou podmínkou správné výživy je dostatek vody. Hříbě potřebuje nutně vodu už od 10 dnů věku. Spotřeba vody je 2 až 3,5 litru na 1 kg sušiny přijatého krmiva. Na příjem vody je kůň velmi citlivý a při jejím nedostatku se brzy unaví. Spotřeba vody se pohybuje mezi 30 až 50 litry denně. Teplota vody pro napájení by se měla pohybovat mezi 8 – 12 °C. Napájení uhřátých, zpocených koní může vést ke katarům žaludku. Pokud má kůň stálý přístup k vodě, dochází k výraznému omezení výskytu zdravotních poruch, jako jsou například koliky (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

Nedostatek vody zvíře snáší hůře nežli nedostatek krmiva. Krmí-li se kůň málo, může ztratit na hmotnosti 40 % bez vážných následků. Při ztrátě 10 %

hmotnosti z nedostatku vody se ale již objevují vážné zdravotní poruchy a při ztrátě 22 % kůň uhynie (ŠTRUPL et al., 1983).

2.2.2 Péče o zdraví

Mnoho nemocí a potíží, které sužují koně, je způsobeno domestikací. Koně jsou od přírody přizpůsobeni životu ve stádech, spásání malých množství trávy a neustálému pohybu. Život s člověkem je pro ně nepřírozený a lidské chyby či neznalost jim mohou způsobit řadu zdravotních problémů a poruch chování (GORDON-WATSON et al., 2003).

Péče o zvířata v ekologických chovech z hlediska veterinárního se vyznačuje velkým důrazem na preventivní opatření, kterými jsou především výběr správného plemene, dobrá výživa, nízká hustota ustájení, dobře zkonstruované stavby a dobře obhospodařované pastviny a výběhy. Prevence je zaměřena na vybudování vysoké obranyschopnosti zvířat. Léčení nemocných zvířat musí vést k záchraně jejich života, odstranění utrpení, rychlému uzdravení a zamezení případného šíření nákazy (ŠONKOVÁ, 2006).

V ekologickém zemědělství není povoleno preventivní používání chemicky syntetizovaných alopatických léčiv. V případě nemoci nebo poranění zvířete vyžadujících okamžité ošetření by mělo být použití chemicky syntetizovaných alopatických léčiv omezeno na nezbytně nutné minimum. Ochranná lhůta mezi posledním podáním alopatického veterinárního léčiva zvířeti za normálních podmínek užívání a produkcí potravin z tohoto zvířete s odkazem na ekologickou produkci je dvojnásobně dlouhá oproti zákonné ochranné lhůtě podle článku 11 směrnice 2001/82/ES a v případě, že zákonná ochranná lhůta není stanovena, činí čtyřicet osm hodin. S výjimkou vakcinace, odstraňování parazitů a povinných eradikačních plánů platí, že pokud je zvíře nebo skupina zvířat podrobena v průběhu dvanácti měsíců více než třem léčbám s podáváním chemických syntetizovaných alopatických veterinárních léčiv nebo antibiotik, nemohou být dotčená zvířata nebo produkty získané z nich prodávány jako ekologické produkty a zvířata musejí být podrobena obdobím přechodu (NAŘÍZENÍ KOMISE 889/2008).

Je zakázáno používání látek určených ke stimulaci růstu nebo produkce (včetně antibiotik, kokcidostatik a dalších umělých prostředků sloužících ke stimulaci růstu), jakož i používání hormonů nebo obdobných látek s cílem řízení reprodukce nebo za jinými účely jako například indukce nebo synchronizace říje (NAŘÍZENÍ KOMISE 889/2008).

I v ekologickém zemědělství je možné používat pro odčervení a vakcinaci alopatické prostředky, ale je třeba upřednostnit využití všech preventivních opatření

jako je hygiena krmení a napájení, střídání pastvin, zkrmování kvalitního sena, obnova pastvin, případně využití homeopatických prostředků (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

GORDON-WATSON et al. (2003) doporučují pastvinu koňmi nepřepřehovat a nenechat pást staré koně dohromady s mladými. Naopak je dobré, aby se koně pásli společně s hovězím dobyt看em anebo s ovce, protože těm druhově specifickým parazitům koní neškodí a spásáním kontaminovaného porostu snižují možnost nákazy koní. Noví koně by měli být odčerveni nejpozději do dvaceti čtyř hodin před vypuštěním na společnou pastvinu. Koně na jedné pastvině je vhodné odčervovat všechny v týž den. Je ideální, pro pastvu využít prostory, kde se v průběhu minulého roku žádní koně nepásli.

V ekologickém zemědělství platí zásada, že se neléčí nemoc, ale zvíře jako celek, co možná nejkomplexněji. V terapii se dává přednost přírodním léčebným postupům, například fytoterapii, dietoterapii, fyzikálním léčebným metodám, ajurvédským principům, akupunkturu i homeopatickým postupům. Tyto postupy musí být dostatečně ověřeny a musí mít prokazatelně pozitivní vliv na zlepšení zdravotního stavu. Dobrých výsledků se při využití přírodních léčebných postupů dosahuje u onemocnění podchytených na začátku procesu, při chronických formách onemocnění (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2006).

Ajurvéda je léčebná metoda, která vznikla ve starověké Indii před 5000 lety. Již asi 100 let se snaží prosadit i ve veterinární praxi. Využívá bylin a minerálů z Indie. Bylo dosaženo úspěchu v oblasti léčby některých chronických onemocnění metabolismu, nedostatku imunity, onemocnění kůže a alergií (MOUDRÝ et al., 2007b).

Základní myšlenkou homeopatie je „podobné necht' je léčeno podobným“. Malá dávka léčebné látky v těle nepůsobí chemicky, ale předá organizmu informaci, která povzbudí samoléčící obranné mechanismy. Potřebné látky se připravují z rostlin, minerálů i jedů, ale vzhledem k tomu, že se používají ve velmi zředěném stavu, je poškození organizmu z jejich předávkování vyloučené. Velmi dobrých výsledků se dosahuje jejich podáním při dýchacích obtížích, při léčbě otoků a abscesů, očních potížích. Výborné je jejich nasazení při problémech s kopyty anebo jako prevence při přechodu naboso. Velmi dobře pomáhají také při virových onemocněních. Dobré výsledky užití homeopatik u zvířat ukazují, že nefungují jen jako placebo (SVATOŇOVÁ, 2008).

Fyzioterapie se doporučuje především při svalových či kosterních obtížích. Patří také mezi nejvíce doporučované léčebné metody po prodělaném chirurgickém zákroku. V systému ekologického zemědělství se ordinují různé typy léčebných

metod, například léčba teplem, léčba tlakem, léčba ultrazvukem, masáže či pasivní pohyb. Fyzioterapie se naopak nedoporučuje pro vážně oslabený organismus nebo v případě akutních infekčních onemocnění. Některé fyzioterapeutické léčebné metody nelze rovněž použít k léčbě březích samic (MOUDRÝ et al., 2007b).

Bylinná léčba vyžaduje přesné dávkování. Překročením optimálního množství hrozí komplikacemi např. kolikami a otravami. Před koněm se na správně ošetřené pastvině doslova rozprostírá celá bylinná lékárna, z níž si sám instinktivně vybírá to potřebné. Jako prevence zůstávají byliny zatím bohužel nedoceny (SVATOŇOVÁ, 2008).

2.2.3 Způsoby chovu koní

V ekologickém zemědělství by měla mít hospodářská zvířata stálý přístup na otevřená prostranství za účelem pastvy, pokud to umožní povětrnostní podmínky a tato otevřená prostranství by měla být v zásadě zařazena do vhodného systému střídání plodin. Pokud mají býložravci přístup na pastvinu v období pastvy a pokud zařízení na prezimování umožňují zvířatům volnost pohybu, je možné se odchýlit od povinnosti umožnit přístup na otevřená prostranství v zimních měsících (NAŘÍZENÍ KOMISE 889/2008).

Počet hospodářských zvířat je omezen, aby se minimalizovala nadměrná pastva, udusání půdy, eroze nebo znečištění způsobené zvířaty nebo roznášením jejich hnoje (NAŘÍZENÍ RADY 834/2007). Počet zvířat na hektar musí být omezen tak, aby dávka dusíku připadající ročně na 1 ha zemědělsky využívané půdy nepřekročila množství 170 kg (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2006). Při trvalém pobytu na ekofarmě se jedná maximálně o 2 koně na hektar ekofarmy. Dotační programy agro-environmentálních opatření a LFA (Less Favoured Areas) jsou však přísnější a povolují maximálně 1,5 VJD (velké dobytčí jednotky) na ha/rok. Kone do 3 let platí za 0,75 VDJ, koně nad 3 roky platí za 1,3 VDJ. Dle Metodiky k provádění NV č. 79/2007Sb., pro rok 2012 a 2013 jsou v Příloze č. 3 uvedeny přepočítávací koeficienty: koně ve věku nad 6 měsíců 1,0 VDJ, koně ve věku do 6 měsíců 0,4 VDJ (JÍLEK, 2013).

Ekologicky chovaná hospodářská zvířata jsou chována odděleně od ostatních hospodářských zvířat. Spásání běžných pozemků ekologicky chovanými zvířaty a spásání ekologicky udržovaných pozemků zvířaty mimo ekologický chov je však za určitých omezujících podmínek povoleno (NAŘÍZENÍ RADY 834/2007).

Koně konvenčních chovů, kteří se ve stáji vyskytují přechodně, po dobu maximálně tří kalendářních měsíců v roce, nemusí být registrováni pro ekologické zemědělství. Po dobu pobytu na ekofarmě se však na tyto koně také vztahují rovněž

všechna ostatní pravidla a zásady ekologického chovu zvířat. Je možné je také pást na pastvinách v režimu ekologického zemědělství společně s ostatními koňmi z ekofarmy. Pokud kůň překročí tento roční limit pobytu na ekofarmě, musí být neprodleně zaregistrován do režimu ekologického zemědělství. Pokud kůň registrovaný na ekofarmě přebývá po přechodnou dobu (maximálně 30 strávených nocí v roce) na jiné farmě (z důvodu přípouštění, pobytu na závodech a podobně), není tím dotčena jeho registrace v ekologickém zemědělství. Tato výjimka se nevztahuje na koně, jejichž maso je určeno ke spotřebě, případně jsou dojeni, a jsou certifikováni jako „bio“ (JÍLEK, 2013).

Pobyt na pastvině se přibližuje přirozenému životu koně a pro mladá rostoucí zvířata je nepostradatelný. Koně, kteří přebývají na pastvinách, jsou všeobecně odolnější vůči nemocem, jako jsou koliky a různá kopytní onemocnění, než koně stojící většinu dne ve stáji (HERMSEN, 2002).

Zásadou správné pastvy je výška a kvalita porostu. Pastva by měla začít co nejdříve na jaře, když je výška pastevního porostu 8 cm a trvá 160 až 180 dnů. Důležité je posekání nedopasků. Za nejvhodnější složení pastevního porostu bývá považováno 70 až 80 % trav převážně nízkých, 20 až 25 % vytrvalých bobovitých rostlin a 5 % aromatických bylin (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

K ohrazení pastvin je možné použít pevné hrazení s vodorovnou tyčí ve výšce 110 cm nebo s dvěma tyčemi ve výšce 70 a 140 cm. Pokud se použije elektrický ohradník, měla by být použita širší páska a nikoliv drát nebo lanko (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

Vazné ustájení nebo izolování hospodářských zvířat je v ekologickém zemědělství zakázáno, pokud se nejedná o jednotlivá zvířata a o omezenou dobu a pokud to není na místě se zřetelem na bezpečnost, životní podmínky zvířat nebo veterinární důvody (NAŘÍZENÍ RADY 834/2007).

Podle způsobu ustájení koní rozeznáváme stáje vazné, volné, boxové a kombinované. Ustájení koní musí splňovat zdravotní a etologické požadavky. V ekologickém zemědělství je zakázáno trvalé ustájení bez přístupu zvířat do výběhu nebo na pastvu. Ustájení koní musí zajistit pobyt v suchu (relativní vlhkost 60 až 80 %), teple (optimálně 6 až 16 °C) na teplé a suché podestýlce (nejlépe dřevěná podlaha pokrytá dostatečnou vrstvou steliva). Stáj musí být dobře větratelná, zajišťující čistotu a bezprašnost vzduchu na úrovni vzduchu venkovního. Kůň dobře snáší zimu, proto je důležitější zajistit přívod čerstvého vzduchu do stáje než udržení optimální teploty. Potřebné je také dostatečné osvětlení stáje (poměr plochy oken a podlahy asi 1 : 10 až 1 : 15). Okna mají být dostatečně vysoko, aby nehrozilo jejich rozbití. Také výška stropu je nutná alespoň 350 cm. Minimální

plocha stáje dostupná pro koně chované v ekologickém zemědělství je závislá na živé hmotnosti koní. Koně nad 350 kg potřebují alespoň 5 m², minimálně 1 m² na 100 kg živé hmotnosti. Plocha venkovních výběhů je stanovena na 3,7 m², respektive na 0,75 m² na 100 kg živé hmotnosti (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

2.2.4 Reprodukce koní

Klisna má pravidelný třítydenní pohlavní cyklus, který je do značné míry ovlivněn ročním obdobím. Na podzim u většiny klisen pohlavní cyklus ustává. S počátkem jara se pohlavní cyklus znovu objevuje a opakuje se v pravidelných intervalech (DUŠEK et al., 2001).

Dle PERNIČKY (1958) rozeznáváme u koní připouštění divoké, skupinové a individuální. Připouštění divoké je vlastně přirozený způsob u stád volně žijících, polodivokých a divokých koní. Nejsilnější hřebec si vyhledává klisny v říji a odhání hřebce slabší. Tohoto způsobu se v našich poměrech nepoužívá. Připouštění skupinové, užívané v extensivních poměrech chovu, je takové, že do vybraného stáda klisen se pustí vybraný hřebec, který se volně pase se stádem a připouští klisny v říji. U tohoto způsobu je dosahováno vysokého procenta březosti. Při individuálním připouštění se připouští buď volně, nebo z ruky, popřípadě se inseminuje.

Hlavní výhodou umělé inseminace je vyloučení nákaz a omezení možnosti poranění hřebce. Další výhodou je možnost libovolného načasování, které umožňuje přesně naplánovat březost (GORDON-WATSON et al., 2003).

V ekologickém zemědělství se při rozmnožování používají přirozené metody. Je však povoleno umělé oplodnění. Rozmnožování nesmí být navozeno za použití hormonů nebo podobných látek, nejsou-li tyto hormony nebo látky součástí veterinárního léčebného ošetření v případě konkrétního zvířete. Nepoužívají se jiné druhy umělého rozmnožování, jako jsou klonování a přenos embryí. Vybírají se vhodná plemena. Volba vhodného plemene přispívá k předcházení jakéhokoli utrpení a k vyloučení potřeby zvířata mrzačit (NAŘÍZENÍ RADY 834/2007).

U koní lze vzhledem k nedostatečné plemenné základně jedinců v režimu ekologického zemědělství, připouštět klisny hřebci z necertifikovaného chovu, a naopak (JÍLEK, 2013).

Vzhledem k anatomické stavbě pánve klisny probíhá porod poměrně rychle a snadno. Klisna většinou rodí v noci, bez komplikací a nutného zásahu člověka (PETLACHOVÁ, et al., 2013).

Do fyziologicky probíhajícího porodu není třeba zasahovat. Snaha urychlit porod předčasným vytažením plodu z porodních cest může způsobit další komplikace (DUŠEK et al., 2001).

2.2.5 Odchov a odstav hříbat

V NAŘÍZENÍ KOMISE 889/2008 je uvedeno, že všechna mláďata savců jsou přednostně před přírodním mlékem krmena mateřským mlékem, a to minimálně po dobu tří měsíců u koňovitých.

Jedním z nejzásadnějších zdrojů problémů v životě koní v chovech je odstav od matky. Přirozený odstav je dlouhodobý proces, nikoli jednorázová událost. V přirozených podmínkách bývá obvyklá doba odstavu zhruba od sedmi měsíců do jednoho roku věku hříběte. Zásadní faktory ovlivňující dobu odstavu jsou aktuální kondice kojící klisny, stav hříběte, jeho schopnost přežít bez mléka a reprodukční stav kojící klisny. Matky v horší kondici a matky, které krátce po porodu znovu zabřezly, odstavují hříbata dříve než klisny v dobrém výživném stavu a klisny jalové (BARTOŠOVÁ, 2010).

Základním předpokladem správného fyzického a psychického vývoje hříběte je pastevní odchov ve stádě stejně starých jedinců. Kůň odchovaný ve stádě se naučí respektovat ostatní jedince a jejich sociální postavení a v kontaktu s člověkem je klidný a s dobrým charakterem. Kůň, který ve stádě odchován nebyl nebo neměl možnost kontaktu a her se stejně starými jedinci, chápe člověka jako příslušníka stáda a snaží se v této společnosti získat vedoucí sociální postavení, což může být zvláště u nezkušených lidí příčinou neposlušnosti koní končící jeho nepoužitelností k práci nebo dokonce vážným zraněním člověka (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

2.2.6 Přeprava koní

Na rozdíl od ostatních hospodářských zvířat jsou koně přepravování mnohokrát během jejich života většinou za účelem soutěží a plemenitby. Koně mají vrozený strach ze vstupování do uzavřených prostorů, proto u nich může nakládání vyvolat silnou stresovou reakci. Je doporučováno, aby koně byli postupně navykáni na nakládání do přepravníku už jako hříbata. Je vhodné zajistit co nejmenší sklon nakládací rampy. Gumové materiály a sláma na nakládací rampě pomohou ztlumit dutý zvuk kopyt, který může u koní vyvolat reakci strachu. Nezávisle na orientaci v přepravníku je velmi důležité, aby koně byli uvázáni způsobem umožňujícím lehce zvednout a snížit hlavu, což je základem k udržení dobré rovnováhy během přepravy (MINERO a CANALI, 2010).

Nakládka i vykládka zvířat se provádějí opatrně a bez použití jakékoli elektrické stimulace k nucení zvířat. Používání alopatických trankvilizérů před přepravou nebo v jejím průběhu je zakázáno (NAŘÍZENÍ KOMISE 889/2008).

2.2.7 Výcvik koní

V ekologickém zemědělství se nesmí používat metody parforsního výcviku a metody, které působí proti přirozenému chování koně. Je zakázáno podrobit koně výcviku, který je spojen s bolestí nebo zraněním. Je zakázáno nutit koně k výkonu, který neodpovídá jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a překračuje jeho síly (ANONYM č. 2, 2005).

Velmi módní jsou dnes metody přirozeného partnerství člověka a koně. Jedná se o postupy, kterými se koně učíme ovládat prostřednictvím jemu přirozené komunikace. Nastolení opravdového přirozeného partnerství mezi člověkem a koněm znamená, že se člověk stává polovičním koněm a kůň polovičním člověkem. Nutností je maximální laskavost, ale současně i maximální důslednost (VOSÁTKOVÁ, 2007).

Základem filosofie horsemanship je vždy manipulace a práce s koněm ze země. Dříve se obvykle využívalo jako povrchní ošetření na cestě jezdeckého koně. Dnes práce ze země začíná v době narození koně a pokračuje celý jeho život (BOŘÁNEK a BOŘÁNKOVÁ, 2015)

ROBERTS (2005) udává, že koně mají v životě pouze dva cíle - reprodukci a přežití. Negativní chování koně pramení ze strachu, nikoliv ze zlého úmyslu. Kůň patří ke zvířatům, která na stres reagují útekem. Obvykle nebývá ve vztahu tou aktivní stranou, ale jen reaguje na dané okolnosti. To, co u koně považujeme za nežádoucí chování, jsme způsobili sami svými nedostatky.

K nejnámějším postupům patří metody Pata Parelliho, Montyho Robertse, Lindy Tellington Jones a Klause Ferdinanda Hempflinga. Metoda Pata Parelliho se nazývá „Sedm her“. Základem je logika loveného zvířete, které musíme využít k vystavení přátelství a dominance. Monty Roberts svoji metodu využívá především k nenásilné iniciaci mladých koní. Používá jazyk „equus“, který je velice předpověditelný, zřetelný a účelný, a dorozumí se jím všichni koně na světě. Nepřípustná je jakákoliv bolest - nebudeme koně bít, kopat, trhat jím, tahat ho, svazovat ani omezovat. Hlavní zásady, které Roberts zdůrazňuje, jsou zachování klidu a neomezování koně, dopřívání mu volnosti (VOSÁTKOVÁ, 2007).

2.3 Plemena koní

V současné době je v rámci šlechtitelského procesu v chovu koní v ČR ministerstvem uznáno celkem 13 uznaných chovatelských sdružení, která vedou plemenné knihy pro 22 plemen koní. Od roku 1997 se počty koní v České republice neustále zvyšují. Celkový počet koní se v posledních 10 letech zdvojnásobil. Oproti stavu v roce 2003 stoupl počet koní téměř o 40 000 kusů. V současné době je k 1. 6. 2014 v ústřední evidenci evidováno 80 785 koní (KONCEPCE CHOUVU KONÍ, 2014).

Českými plemeny jsou starokladrubský kůň, český teplokrevník, českomoravský belgický kůň, slezský norik, český sportovní pony, moravský teplokrevník a kůň Kinský. Z toho jsou starokladrubský kůň, českomoravský belgický kůň a slezský norik zařazeni do tzv. genetických zdrojů. K těmto speciálně chráněným plemenům náleží ještě populace huculského koně, jehož významná část je chována právě v České republice (MACHEK, GAUDNÍKOVÁ 2010).

Nejpočetnějším plemenem je český teplokrevník. Jeho zástupci tvoří necelou čtvrtinu z celé populace koní v naší zemi chovaných. Druhým nejpočetnějším plemenem je anglický plnokrevník. Nejpočetnější skupinu z celého počtu koní u nás tvoří koně bez plemenné příslušnosti. Ti tvoří již téměř třetinu koní u nás chovaných a dá se očekávat, že jejich počty i procentuální zastoupení budou vzrůstat i v následujících letech (KONCEPCE CHOUVU KONÍ, 2014).

ŠARAPATKA, URBAN et al. (2005) uvádějí, že pro chov koní v systému ekologického zemědělství je méně významné plemeno než individuální vlastnosti koně, které ve svém důsledku rozhodují o jeho využití. Přesto jsou některá plemena do určitých podmínek vhodnější. Pro využití koně v zemědělství je vhodné, aby byl použitelný v tahu i pod sedlem.

2.4 Využití koní

2.4.1 Využití koní ve sportu

Využití koní ve sportu je dnes rozmanité, avšak finančně velice náročné. Sportovní využití by mělo sloužit hlavně ke zvyšování kvality chovaných koní. Pomocí soutěží je testována výkonnost, ke které se přihlíží při výběru plemenných koní do chovu. Jezdecký sport organizuje mezinárodní jezdecká federace (FEI), u nás Česká jezdecká federace (ČJF). Nejoblíbenější disciplínou je skokové

ježdění. Stále větší oblibu získávají drezurní ježdění, všestrannost a soutěže spřežení. V poslední době jsou populární i voltiž, reining a vytrvalostní ježdění. Cvalové dostihy jak rovinové, tak překážkové, mají v České republice velkou tradici a oblíbenost (KONCEPCE CHOVU KONÍ, 2014).

Po změně politických poměrů v roce 1989 se v České republice stává oblíbeným i westernové ježdění.

2.4.2 Turistické a rekreační ježdění

Velké procento majitelů koní vlastní a využívá koně bez ambicí na sportovní úspěch a bez ochoty investovat vysoké finanční částky do intenzivního tréninku a koně tedy nacházejí uplatnění v oblasti turistického a rekreačního ježdění (MARŠÁLEK, 2008).

V jezdecké turistice jezdí koně denně s různými jezdci, kteří mají rozdílné jezdecké znalosti. Z toho důvodu musí být koně pro turistiku mohutní, vytrvalí, odolní a schopní rychle se regenerovat. Největší důraz se klade na charakter a temperament, protože koně přicházejí do styku i s nevyčvičenými jezdci (FLADE, 1990).

2.4.3 Využití koní na produkci surovin

U většiny chovatelů koní je zřejmá averze proti jatečnému využívání koní i přesto, že koňské maso je velmi kvalitní. V Rakousku a Německu došlo v posledních létech k nárůstu spotřeby koňského masa na úkor masa hovězího, což bylo způsobeno kampaní související s výskytem BSE u skotu. V některých evropských státech jako je Belgie a Itálie je koňské maso tradiční součástí jídelníčku obyvatel (MARŠÁLEK, 2008).

Z hlediska kvality je koňské maso velmi blízké hovězímu, má však vyšší obsah bílkovin. Obsahuje hodně železa a je bohaté na vitamíny skupiny B, přitom je kaloricky na nízké úrovni. Velký obsah glykogenu dává koňskému masu sladkou chuť. Jatečná výtěžnost je u koní s hmotností 500 kg okolo 59 % (VEJČÍK et al., 2001).

Mléčná užitkovost klisny závisí na plemenné příslušnosti, intenzitě krmení a individualitě klisny. Laktace trvá 4 až 6 měsíců a produkce mléka dosahuje 1500-3000 kg. Koňské mléko obsahuje 2-3 % bílkovin 1,5 % tuku, 6,4 % cukru a 0,4 % minerálních látek (MATOUŠEK et al., 1996).

Koňské mléko obsahuje pouze 44 kalorií na 100 g ve srovnání s kravským mlékem, které obsahuje 64 kalorií na 100 g. Obsah laktózy je vyšší v koňském mléce než v kravském nebo lidském mléce. Koňské mléko je velmi bohaté na

vitamíny a minerály, ale má oproti kravskému mléku nízký obsah tuku a proto je i snadno stravitelné (ANONYM č. 1, 2014).

Zkvašený nápoj z mléka klisen se nazývá kumys. Má vyšší obsah vitamínu C a dietetické účinky. Proto se stal i součástí terapie v humánní medicíně u četných onemocnění po zánětu myokardu, žaludečních a střevních onemocnění, anémie, při pooperačních stavech atd. Kumys je lidovým nápojem mongolských pastevců a četných středoasijských národů (DUŠEK et al., 2001).

MAHLER (1995) zmiňuje, že z koňské krve se vyrábí sérum účinné proti snětím, záškrtu, července, hadímu uštknutí, tetanu a stafylokokovým infekcím. Schopnost koňského organismu vytvářet krev je mimořádná. Od dospělého koně lze odebrat 5 až 10 l krve týdně.

Kůže z dospělého koně má plochu 4,5 m² a má velmi dobré zpracovatelské vlastnosti. Je možné i zpracování srsti a žíní z ohonu a hřívý (VEJČÍK et al., 2001).

Koňský hnůj je často využívám zahrádkáři jako hnojivo a je vhodný pro teplá pařeniště. Dále se používá při pěstování konzumních hub, například žampionů a je doporučován i při pěstování citrusů (VONDRÁŠKOVÁ, 2006).

Koňský hnůj v jakékoli úpravě je možno po jeho certifikaci uvádět na trh jako ekologický produkt (ANONYM č. 2, 2005).

2.4.4 Využití koní na léčebné účely

I v České republice se rozšiřuje využití koní pro léčebné ježdění (hipoterapii). Tato metoda je založena na trojrozměrném pohybu koně při kroku k uvolnění a posílení svalstva pacienta, zlepšení koordinace pohybu a tréninku rovnováhy (hiporehabilitace). Je úspěšně používána například u pacientů s dětskou mozkovou obrnou nebo ortopedickými vadami. Velmi pozitivně působí na některé pacienty s různými psychickými poruchami, mentální retardací či poruchami chování již samotný kontakt s koněm, který je využíván při tzv. „léčebně-pedagogickém ježdění“ (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

2.4.5 Využití koní na práci v lesnictví a zemědělství

I dnes koně nacházejí uplatnění v zemědělství a lesnictví. V těžko dostupných terénech jsou koně, zejména chladnokrevní, stále nezastupitelní při vyklizování a přibližování dříví. Slouží také při zakládání a obnově lesa. Jejich využitím dochází k menšímu poškození lesních porostů a pozemků ve srovnání s těžkou lesnickou technikou. Chladnokrevní koně jsou dlouhodobě šlechtěni pro maximální užitkovost v tahu. V současné době počet koní pracujících v zemědělství a lesnictví významně

poklesl a tento stav se negativně projevuje na kvalitě chovu těchto koní (KONCEPCE CHOVU KONÍ, 2014).

HEROLD et al. (2014) tvrdí, že využití tažných koní na práci je v souladu s principy ekologického zemědělství. Snaha o uzavřený cyklus může být v mnoha ohledech snadněji dosažena využitím koní než používáním traktoru. „Palivo“ používané ke krmení koní je produkováno na stejné farmě a ne nakupováno zvenčí. Koně využívají přeměněnou solární energii ve formě trávy a obilí bez nákladného zpracování a ztratí velké části energetické hodnoty.

Využívání koňské síly v zemědělství by přineslo velký ekologický prospěch. Používání traktorů vyžaduje téměř 2,5 krát více bioenergie než využívání koní (DECKER, 2008).

2.4.6 Využití koní k údržbě krajiny

Významnou oblastí uplatnění koní je údržba krajiny, při níž dochází k optimálnímu sladění požadavků zemědělce na využívání trvalých travních porostů s přirozenými požadavky koně na možnost pobytu na pastvině a pohybu na čerstvém vzduchu (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

Přibližně 80 % výměry půdy v ekologickém zemědělství tvoří trvalé travní porosty. Důvodem je především vysoký podíl méně příznivých oblastí v ČR (především horských a podhorských oblastí). Pro tyto oblasti je důležitá údržba krajiny, protože v těchto příhraničních oblastech je vysoký podíl území s přikázaným režimem hospodaření (národní parky, chráněné krajinné oblasti). Zemědělská produkce na orné půdě zde není vhodná, proto je základem obhospodařování těchto území pastva hospodářských zvířat, která tak přispívá nejen k údržbě krajiny, ale i k zachování pestré škály chráněných rostlinných druhů (AKČNÍ PLÁN, 2010).

2.5 Ekonomika chovu koní v ekologickém zemědělství

Široké možnosti dovozu koní se projevily na prodeji koní českého chovu a celkově na ekonomice chovu koní. Masový dovoz nejen plemenných, ale především sportovních koní ze zahraničí je příčinou toho, že se koně domácího chovu stávají neprodejnými anebo prodejnými za nevýhodné ceny, které jsou často nižší než výrobní náklady. U sportovních koní, kde je součástí marketingu i reklama a tedy sportovní výsledky dosahované dlouhodobě u jednotlivých plemen, je pak situace taková, že téměř žádný jezdec, který má sportovní ambice, nepožaduje

koně domácího chovu, ale žádá koně německé, holandské, francouzské a podobně (MARŠÁLEK, 2010)

Chov koní je v současnosti ve většině případů ztrátový a musí být dotován jinou činností. Obecně platí, že pro zajištění neztrátové ekonomiky jezdeckého provozu musí provozní klisna ještě dávat hříbata, nebo kromě vlastních koní musí být ve stáji ještě ustájeni nájemní koně, jejichž ošetřování, krmení, případně výcvik přinese majiteli stáje dodatečné finanční prostředky. Obvyklá relace je taková, že dva nájemní koně představují pro majitele stáje příjem pokrývající náklady na krmiva pro jednoho vlastního koně (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

Náklady na ustájení, krmení a ošetřování jednoho koně se pohybují podle úrovně chovu, výživy a péče od 100 do 250 Kč na den. U hříbat a mladých koní lze náklady na jeden krmný den, zvláště při nezbytném pastevním odchovu, snížit až na 50 % i méně (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

Dle GOTTHARDOVÉ (1999) jsou nejvyšší náklady na koně vynakládány v prvním roce jeho pořízení. Průměrné roční náklady, které nastávají v dalších letech, bývají vyrovnanější.

Rozdělení podle jednotlivých nákladových položek se liší podle místních podmínek, ale je třeba počítat s těmito hlavními položkami: krmivo, stelivo, odvoz hnoje, doprava krmiva a steliva, vodné a stočné, spotřeba elektřiny, veterinární úkony, náklady na sedla a postroje, náklady na opravu a údržbu povozů a strojů, amortizace stáje, mzdy a sociální pojištění ošetřovatele a cvičitele, pojištění koní a jejich odpisy (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2005).

ŠARAPATKA, URBAN et al. (2006) uvádějí, že dotace jsou v průměru nutné k zajištění alespoň shodné ziskovosti ekologicky hospodařících podniků s jejich srovnatelnými protějšky v konvenčním zemědělství.

3. CÍL PRÁCE

Cílem této bakalářské práce bylo popsat podmínky pro chov koní v ekologickém zemědělství a využití koní v tomto systému hospodaření.

Cílem praktické části bylo porovnání počtu ekologických farem s chovem koní v jednotlivých krajích České republiky a vyhodnocení chovu koní na ekofarmách v jižních Čechách.

A dalším cílem bylo provést analýzu ekofarem v jižních Čechách a následně vyhodnotit:

- počty a plemena koní
- využití přírodních léčebných metod
- způsoby chovu koní
- způsoby reprodukce koní
- metody výcviku koní
- využití koní
- hlavní zaměření ekofarem
- názor chovatelů na rentabilitu jejich chovu koní.

4. MATERIÁL A METODIKA

V první části vlastní práce byly porovnány počty ekofarem s chovem koní v jednotlivých krajích i v ČR celkem v letech 2010–2013. Statistická data byla získána z resortního portálu Ministerstva zemědělství eAGRI, kde jsou uvedeny celkové seznamy osob podnikajících v ekologickém zemědělství. Z těchto seznamů byly vyfiltrovány všechny ekofarmy s chovem koní. Následně byla data roztříděna dle jednotlivých krajů České republiky a byla vytvořena tabulka v programu Microsoft Word 2010. Údaje pro porovnání počtu konvenčních farem a ekofarem byly zjištěny telefonicky na Ústřední evidenci koní.

Ve druhé části vlastní práce byly zpracovány a vyhodnoceny informace získané dotazníkovou metodou na ekologických farmách v Jihočeském kraji. Dotazník byl vypracován v písemné podobě a je uveden v příloze č. 1. Dotazník obsahoval 10 otázek.

Otázka č. 1 byla zaměřená na počty koní a plemena koní chovaných na ekofarmě. Počty koní chovaných na jednotlivých ekofarmách byly roztříděny do devíti skupin (1-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21-25, 26-30, 31-35, 36-40 a poslední skupiny 41 a více koní). Podle plemen se zjišťovala frekvence výskytu v rámci ekofarem.

Otázka č. 2 zjišťovala, kolik respondentů používá přírodní léčebné metody a o jaké konkrétní metody se jedná.

Otázka č. 3 se týkala způsobu chovu koní a nabízela tyto tři odpovědi: venkovní chov, sezónní ustájení a stájový chov. Bylo možné označit více odpovědí, čímž vznikly další 2 varianty odpovědí, a to kombinace venkovního chovu a stájového chovu a kombinace venkovního chovu a sezónního ustájení.

Otázka č. 4 zjišťovala, na kolika dotazovaných ekofarmách mají koně na pastvině nebo ve výběhu přístup do přístřešku.

Otázka č. 5 zjišťovala, kolik respondentů využívá jednotlivé způsoby připouštění klisen, a to individuální připouštění z ruky, umělou inseminaci, individuální volné připouštění a skupinové připouštění. Bylo možné označit i více odpovědí.

Otázka č. 6 byla: „Kde necháváte rodit klisny?“ Možné odpovědi byly: ve stáji (boxu) nebo na pastvině s možností označit obě odpovědi současně. Posuzovaly se všechny tři možné varianty odpovědí.

V otázce č. 7 respondenti označovali, zda používají k výcviku koní tradiční metody nebo přirozené metody. Bylo možné označit obě odpovědi současně.

V otázce č. 8, která je zaměřená na využití koní v ekologickém zemědělství, mohli respondenti zaškrtnout nabízené možnosti využití koní nebo uvést vlastní odpověď. U sportovního využití respondenti upřesnili, jakým sportovním disciplínám se věnují.

Cílem otázky č. 9 bylo zjistit, jaké jsou hlavní činnosti dotazovaných ekofarem.

Poslední 10. otázka zněla: „Je chov na Vaší ekofarmě rentabilní?“ Možné odpovědi byly ano nebo ne.

Kontakty na ekologické zemědělce s chovem koní v Jihočeském kraji byly získány na portále eAGRI. K 31.12.2013 bylo v Jihočeském kraji celkem 125 ekofarem s chovem koní. Ekologičtí zemědělci byli z důvodu vyplnění dotazníku kontaktováni v období od 10.4.2014 do 28.9.2014. 95 ekofarem bylo za účelem vyplnění dotazníku navštíveno osobně. Tři ekologičtí zemědělci uvedli, že chov koní byl v průběhu roku 2014 zrušen. 25 ekofarem bylo kontaktováno poštou. Celkem dotazník vyplnilo 70 respondentů. Z toho 66 respondentů vyplnilo dotazník při osobní návštěvě a 4 respondenti poslali vyplněný dotazník poštou. Vyplněné dotazníky byly vyhodnoceny a zpracovány formou tabulek a grafů v programu Microsoft Word 2010.

5. VÝSLEDKY A DISKUSE

5.1 Analýza ekofarem v České republice

Statistické údaje ekologického zemědělství uvádějí, že k 31.12.2013 bylo v ČR 4060 ekofarem, z toho bylo 986 ekofarem (24,3 %) s chovem koní (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2014).

Podle údajů ÚSTŘEDNÍ EVIDENCE KONÍ (2014) bylo k 31.12.2013 v České republice 18 710 hospodářství s chovem koní. Z toho bylo 986 ekofarem (5,27 %) s chovem koní.

V **tabulce č. 1** je uveden počet ekofarem s chovem koní v jednotlivých krajích ČR v letech 2010–2013. Z tabulky vyplývá, že se počet ekofarem s chovem koní v ČR stále zvyšuje. Nejvíce ekofarem s chovem koní se po sledované období nacházelo v Jihočeském kraji.

Tabulka 1: Počet ekofarem s chovem koní v jednotlivých krajích ČR v letech 2010-2013 (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2014)

Kraj	Počet ekofarem s chovem koní			
	2010	2011	2012	2013
Jihočeský	102	119	122	125
Plzeňský	90	103	104	104
Moravskoslezský	79	95	96	101
Ústecký	69	78	85	81
Karlovarský	73	84	81	79
Zlínský	66	71	78	78
Olomoucký	63	68	76	74
Liberecký	57	62	64	73
Středočeský	45	56	72	69
Královéhradecký	49	68	71	67
Vysočina	36	54	53	52
Pardubický	25	32	34	39
Hlavní město Praha	-	-	25	24
Jihomoravský	14	16	22	20
CELKEM	768	906	983	986

5.2 Vyhodnocení ekofarem s chovem koní v jižních Čechách

Otázka 1: Jaká plemena a počet koní chováte?

Na sledovaných ekofarmách bylo chováno celkem 36 plemen koní. Podle KONCEPCE CHOVU KONÍ (2014) se neustále rozšiřuje spektrum plemen chovaných v České republice. Z dotazníkového šetření vyplývá, že totéž platí i na ekofarmách v Jihočeském kraji.

V **tabulce č. 2** jsou seřazena jednotlivá plemena koní dle počtu ekofarem, na kterých byla chována. Nejčastěji chovanými plemeny byly český teplokrevník na 41 ekofarmách (58,6 %), kříženec plemen na 31 ekofarmách (44,3 %), hafling na 12 ekofarmách (17,1 %) a slezský norik, stejně jako quarter horse a českomoravský belgický kůň na 9 ekofarmách (12,9 %). Následoval norik na 8 ekofarmách (11,4 %). Na 7 ekofarmách (10,0 %) se chovalo plemeno anglický plnokrevník. Slovenský teplokrevník i hucul se choval na 6 ekofarmách (8,6 %), paint horse na 5 ekofarmách (7,1 %), shetlandský pony, welsh pony i shagya arab byla na 4 ekofarmách (5,7 %), starokladubský kůň i fríský kůň na 3 ekofarmách (4,3 %), appaloosa i hanoverský kůň na 2 ekofarmách (2,9 %). Dalších 18 plemen se chovalo pouze na 1 ekofarmě.

Obecně se z důvodu přirozené odolnosti doporučuje chovat na ekofarmách koně takzvaných rustikálních plemen, navyklé pobytům na pastvinách i v dlouhodobě nepříznivém počasí (JÍLEK, 2013). Dotazníkové šetření potvrdilo, že plemena koní nejčastěji chovaná na vybraných ekofarmách odpovídají tomuto doporučení.

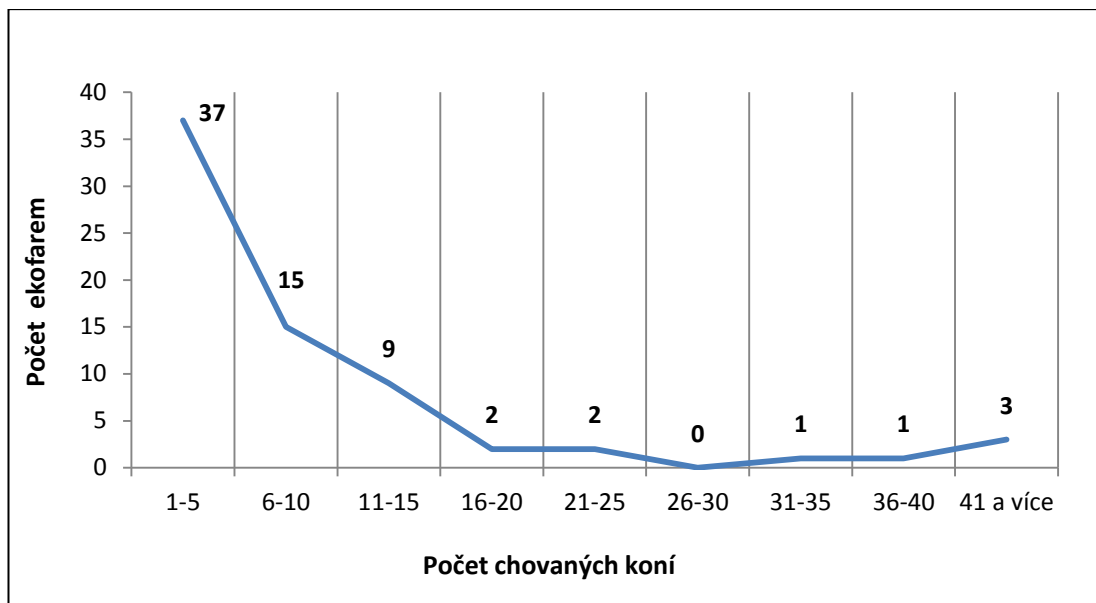
Tabulka 2: Plemena koní chovaná na sledovaných ekofarmách

Plemeno	Počet ekofarem	% z celkového počtu ekofarem
Český teplokrevník	41	58,6
Kříženec plemen	31	44,3
Hafling	12	17,1
Slezský norik	9	12,9
Quarter horse	9	12,9
Českomoravský belgický kůň	9	12,9
Norik	8	11,4
Anglický plnokrevník	7	10,0
Slovenský teplokrevník	6	8,6
Hucul	6	8,6
Paint horse	5	7,1

Shetlandský pony	4	5,7
Welsh pony	4	5,7
Shagya arab	4	5,7
Starokladrubský kůň	3	4,3
Fríský kůň	3	4,3
Appaloosa	2	2,9
Hanoverský kůň	2	2,9
Oldenburský kůň	1	1,4
Criollo	1	1,4
KWPN kůň	1	1,4
Andaluský kůň	1	1,4
Americký klusák	1	1,4
Angloarabský kůň	1	1,4
Arabský kůň	1	1,4
Český sportovní pony	1	1,4
Fjordský kůň	1	1,4
Holandský teplokrevník	1	1,4
Holštýnský kůň	1	1,4
Irský kob	1	1,4
Lipicán	1	1,4
Plnokrevný arabský kůň	1	1,4
Polský teplokrevník	1	1,4
Rakouský teplokrevník	1	1,4
Vestfálský kůň	1	1,4
Zangerscheide	1	1,4

Počty koní chovaných na ekofarmách znázorňuje **graf č. 1**. Největší skupinu tvořily ekofarmy s 1 až 5 koňmi - 37 ekofarem (52,9 %). 15 respondentů (21,4 %) chovalo mezi 6 až 10 koňmi. 9 respondentů (12,9 %) chovalo od 11 do 15 koní. 2 respondenti (2,9 %) chovali 16 až 20 koní. Od 21 do 25 koní měli také 2 respondenti (2,9 %). 26 až 30 koní nechoval nikdo. Od 31 do 35 koní měl 1 respondent a od 36 do 40 koní měl také 1 respondent (1,4 %). Stáda tvořená 41 a více koňmi měli 3 respondenti (4,3 %). Z uvedených údajů je zřejmé, že nejvíce koní bylo na sledovaných ekofarmách chováno v malých počtech, což odpovídá celkové situaci chovu koní v celé České republice. Podle DRAŽANA (2010) je hlavní struktura majitelů koní v malochovu.

Graf 1: Frekvence ekofarem podle počtu chovaných koní

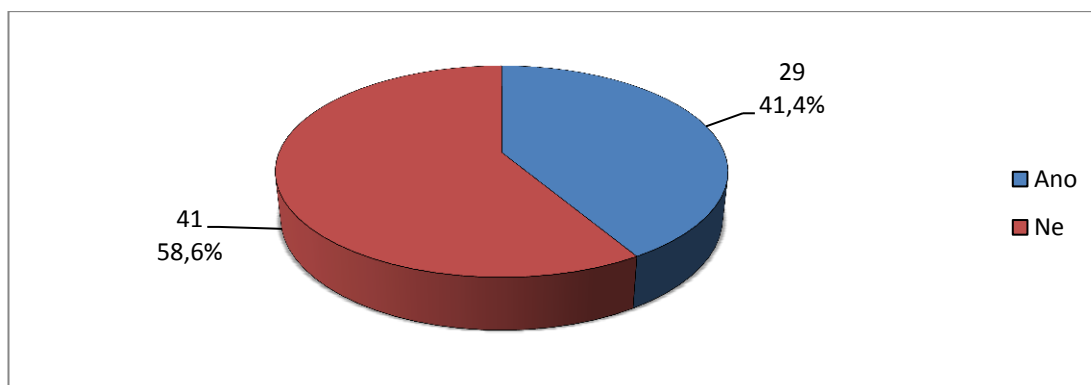
Otázka 2: Používáte u koní přírodní léčebné postupy, jako jsou například bylinná léčba, fyzikální léčebné metody, ajurvéda, homeopatie, akupunktura apod.?

Respondenti měli s tímto způsobem léčby dobré zkušenosti a často je využívali nejen u koní, ale i sami na sobě a na rodinných příslušnících. Někteří respondenti uvedli, že přírodní léčebné metody nepoužívají z důvodu, že koně na jejich ekofarmě nemají žádné zdravotní problémy. MOUDRÝ et al. (2007b) uvádějí, že alternativní metody léčby nemají žádné vedlejší účinky, jejich působení se projevuje ihned, nezpůsobují hromadění nežádoucích látek v těle a jsou přátelské vůči životnímu prostředí.

Přírodní léčebné postupy využívalo k prevenci a léčbě chorob koní 29 respondentů (41,4 %). 41 respondentů (58,6 %) přírodní léčebné metody nevyužívalo. Výsledky jsou uvedeny v **grafu č. 2**.

Graf 2: Využití přírodních léčebných postupů na vybraných ekofarmách

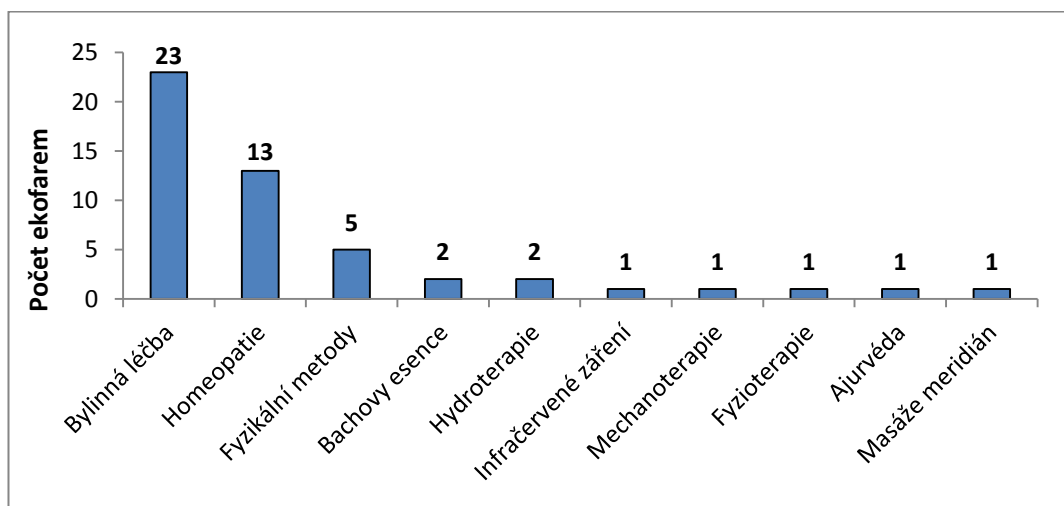
Z **grafu č. 3.** vyplývá, že škála přírodních léčebných metod používaných na dotazovaných ekofarmách byla široká. Nejvíce využívaná byla bylinná léčba, kterou praktikovalo 23 ekofarem. SVATOŇOVÁ (2008) uvádí, že cílené podávání rostlin se výborně hodí pro zlepšení imunity. Zmírňuje možné komplikace po očkování nebo alergie, napomáhá odbourávání kyseliny mléčné ve svalech po námaze.

Na druhém místě byla homeopatie, kterou využívalo 13 respondentů. ŠOCH et al. (2003) zjistili, že účinnost alopatického léku Ivomecu a homeopatického přípravku États Vermineux u koní má srovnatelné účinky. Z pohledu zatížení organismu a prostředí rezidui a ekonomiky léčby je výhodnější použití homeopatik.

ŠARAPATKA, URBAN et al. (2006) doporučují při léčbě zvířat v ekologickém zemědělství využití fytotherapeutik a homeopatických léků před chemickými alopatickými veterinárními léčivy a antibiotiky.

Fyzikální léčebné metody používalo 5 ekofarem. Další méně často využívané metody, byly Bachovy esence, hydroterapie, infračervené záření, mechanoterapie, fyzioterapie, ajurvéda a masáže meridián.

Graf 3: Přírodní léčebné postupy využívané na sledovaných ekofarmách

Otázka 3: Jaký používáte způsob chovu?

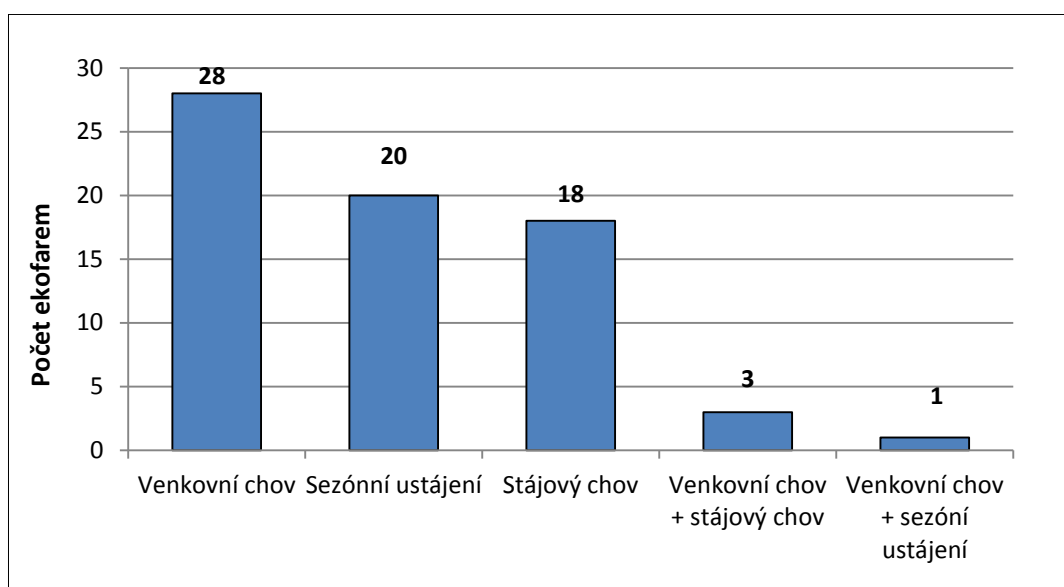
Ve 28 případech (40,0 %) byli koně na ekofarmách chováni celoročně venku. Ustájovací prostory nejsou povinné v oblastech s příhodnými podnebnými podmínkami, které zvířatům umožňují žít venku (NAŘÍZENÍ RADY 834/2007). Pro některé koně ale nemusí být celoroční pobyt venku vhodný. WATTS (2011) upozorňuje na to, že mnoho koní může konzumovat trávu na pastvině stále bez jakýchkoliv problémů, zatímco někteří koně mohou být náchylní k laminitidě nebo obezitě.

20 respondentů (28,6 %) používalo sezónní ustájení, což znamená, že část roku jsou koně venku a zbytek roku ve stáji. 18 z dotazovaných ekofarem (25,7 %) mělo koně celoročně ustájené s možností pastvy nebo výběhu. Ve 4 případech používali respondenti kombinaci různých způsobů chovu, v závislosti na potřebách jednotlivých koní.

Podle NAŘÍZENÍ RADY 834/2007 by zvířata v ekologickém zemědělství měla mít stálý přístup na otevřená prostranství nebo pastviny, kdykoli to povětrnostní podmínky a stav půdy dovolí. ŠONKOVÁ (2006) dodává, že venkovní prostor dovoluje zvířeti chovat se přirozeně a poskytuje mu mentální stimulaci. Zvířata jsou venku vystavena patogenům, ale i užitečným mikroorganismům a to jim pomáhá vybudovat si přirozenou imunitu proti chorobám.

Počty ekofarem využívající dané způsoby chovu jsou uvedeny v **grafu č. 4**.

Graf 4: Způsoby chovu koní na sledovaných ekofarmách

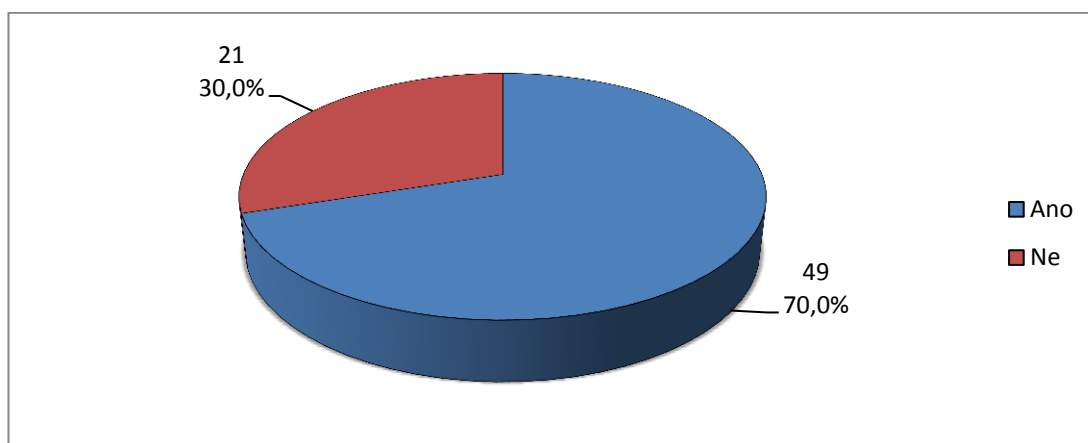

Otázka 4: Mají koně na pastvině nebo ve výběhu přístup do přístřešku?

V **grafu č. 5** jsou uvedeny výsledky odpovědí na otázku č. 4. Na dotazovaných ekofarmách mělo přístřešek 49 respondentů (70,0 %). Ve 21 případech (30,0 %) koně ve výbězích přístřešek neměli. Z této skupiny, která neměla pro koně k dispozici přístřešek, se ve 14 případech jednalo o ekofarmy s celoročním nebo sezónním ustájením koní. Na zbylých 7 ekofarmách, kde byly koně celoročně venku, byla možnost koně v nepříznivé situaci ustájit nebo měli na pastvě k dispozici stromy.

JÍLEK (2013) upozorňuje, že koně chovaní nepřetržitě na pastvě (takzvaně 24/7), musí mít možnost volného přístupu do přístřešku, nebo haly k odpočinku nebo do stáje, která jim poskytne ochranu v létě proti přímému slunci, v zimě proti špatnému počasí a ochranu před predátory, a kde mají suché pohodlné lože k odpočinku.

Graf 5: Přístřešek na pastvině (ve výběhu) na sledovaných ekofarmách

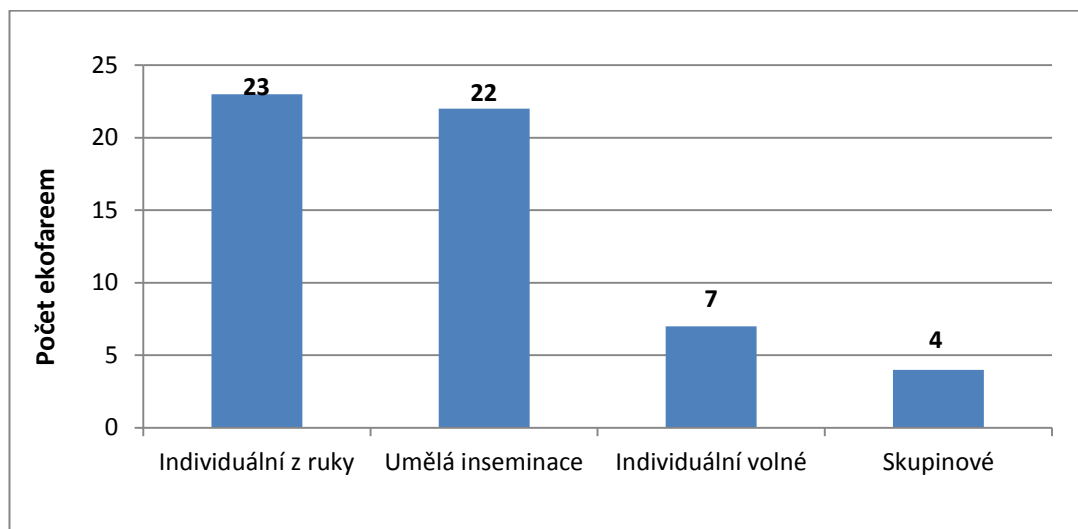
Otázka 5: Jaké používáte způsoby připouštění?

Snahou ekologického zemědělství je umožnit hospodářským zvířatům přirozené chování odpovídající jejich etologickým potřebám. V ekologickém zemědělství jsou doporučovány přirozené metody rozmnožování. Umělá inseminace je však povolena (NAŘÍZENÍ RADY 834/2007).

V **grafu č. 6** jsou znázorněny počty ekofarem používajících jednotlivé způsoby připouštění. Nejčastěji se klisny na dotazovaných ekofarmách připouštěly individuálně z ruky. Tato metoda se používala ve 23 případech (32,9 %). Umělou inseminaci využívalo 22 respondentů (31,4 %). Individuální volné připouštění používalo 7 respondentů (10,0 %) a skupinové připouštění používali 4 respondenti (5,7 %). Tyto výsledky mohl ovlivnit i fakt, že v ekologickém zemědělství je

nedostatek plemenných hřebců a chovatelé jsou nuceni využívat plemenné hřebce z konvenčních chovů, což je podle NAŘÍZENÍ RADY 834/2007 přípustné. 27 respondentů (38,6 %) klisny nepřipouštělo vůbec nebo chovali na ekofarmách pouze hřebce nebo valachy.

Graf 6: Způsoby připouštění na sledovaných ekofarmách

Otázka 6: Kde necháváte rodit klisny?

Obecně platí, že zvířata v ekologických chovech by měla mít možnost projevit stejné vzorce chování jako jejich volně žijící předkové (ŠONKOVÁ, 2006).

Porody klisen na vybraných ekofarmách nejčastěji probíhaly ve stáji nebo v boxu. V boxu či stáji rodily klisny na 18 ekofarmách (25,7 %).

SEDLINSKÁ a ŠVEHLOVÁ (2012) považují za nejdůležitější, aby se klisna v místě, kde se bude hřebit, cítila bezpečně. Pokud je klisna držena celoročně na pastvině, je porod ve volnosti na trávě pro ni tou nejlepší variantou. Podstatně hůře se zde však bude kontrolovat a i poskytnutí eventuální pomoci bude značně limitované. Vnitřní box naopak bez problému umožňuje sledovat klisnu například pomocí kamerového systému.

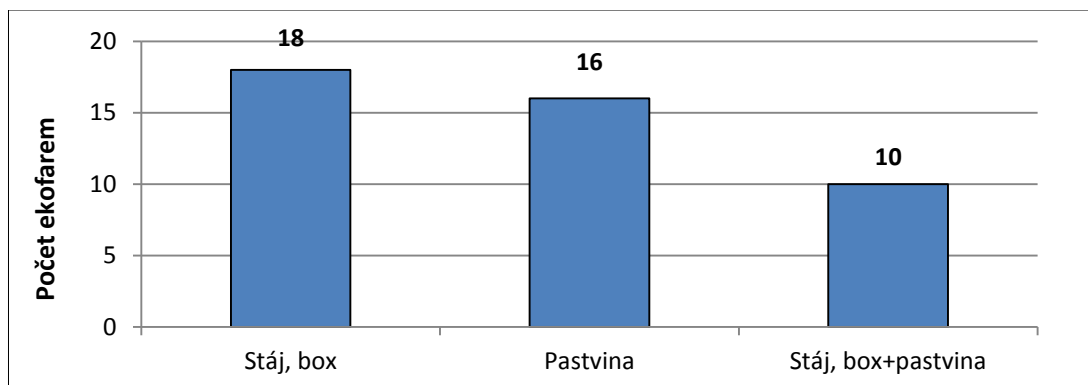
Na pastvině nechávalo klisny rodit 16 chovatelů (22,9 %). 10 chovatelů (14,3 %) nechávalo své klisny rodit jak na pastvině tak i uvnitř v boxu nebo ve stáji, dle situace a potřeb jednotlivých klisen nebo na základě průběhu předchozích porodů.

BARTOŠOVÁ (2010) udává, že z hlediska chování a biologie klisen je optimálním ustájením celoroční pobyt na pastvině ve stádě známých klisen, a to i v době porodů a následné péče o hříbata.

Koně k reprodukci nevyužívalo 26 oslovených chovatelů (37,1 %).

Odpovědi na otázku č. 6 jsou znázorněny v **grafu č. 7**.

Graf 7: Místo porodů klisen na sledovaných ekofarmách

Otázka 7: Jaké metody výcviku používáte?

Metody výcviku v ekologickém zemědělství, kterými je kůň uváděn do nových, pro něho neznámých situací, mají být založeny na moderních poznatcích etologie koní, které využívají přirozených instinktů a prvků chování koně (ANONYM č. 2, 2005).

Graf č. 8 znázorňuje metody výcviku koní využívané na dotazovaných ekofarmách. Nejvíce zastoupené tradiční metody výcviku se využívaly na 45 ekofarmách (64,3 %). Z této skupiny se 27 ekofarem (38,6 %) zabývalo pouze tradičními metodami výcviku a 18 ekofarem (25,7%) používalo jak tradiční tak i přirozené metody výcviku. Přirozené metody výcviku se celkem používaly na 34 ekofarmách (48,6 %), což lze považovat za významnou část respondentů. 16 respondentů (22,9 %) používalo k výcviku koní pouze přirozené metody. 9 chovatelů (12,9 %) nepoužívalo žádné metody výcviku. Tito chovatelé měli převážně malý počet koní, které využívali na údržbu krajiny nebo na reprodukci.

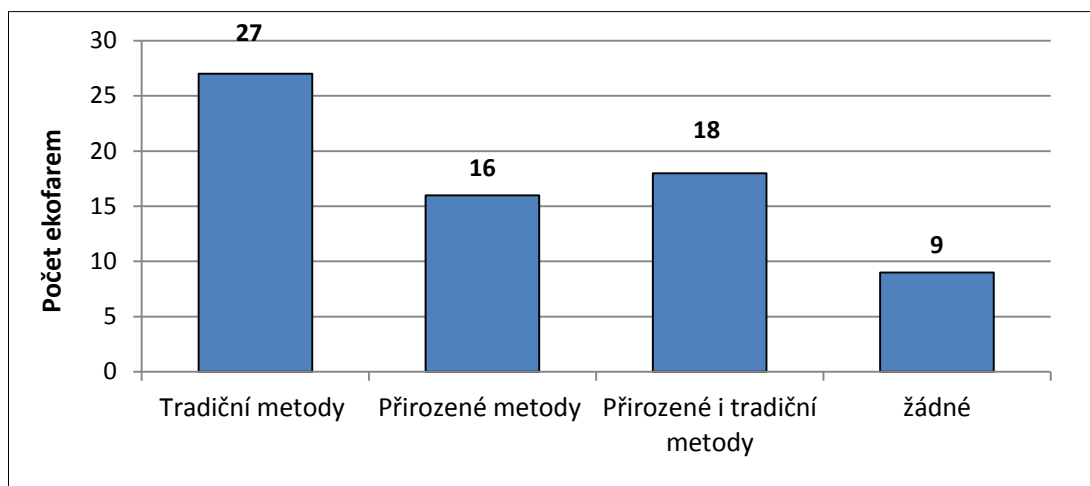
ROBERTS (2005) tvrdí, že metody přirozeného výcviku lze uplatňovat u každého koně bez rozdílu věku, minulosti a plemene. Tyto metody jsou účinné u divokých mustangů i u klidných koní používaných k ježdění dětí.

PARELLI et al. (2002) vysvětlují, že přirozeného partnerství s koněm (natural horsemanship) lze dosáhnout za pomoci komunikace a porozumění na rozdíl od tradičních postupů, kde se občas využívá strach, mechanika a zastrasování.

BOŘÁNEK a BOŘÁNKOVÁ (2015) upozorňují, že horsemanship je označení nepřiměřené a nepřesné. Znamená to v překladu vlastně jen jezdeckví. Zavádějící je

i srovnání ve slovech tradiční trénink versus horsemanship. Tradiční evropské jezdecké umění se vyvíjelo staletí a lze v něm nalézt mnoho dobrého pro koně i jezdce.

Graf 8: Metody výcviku používané na sledovaných ekofarmách

Otázka 8: Na co koně využíváte?

U této otázky mohli respondenti uvést více způsobů využití koní. Z **tabulky č. 3** vyplývá, že nejčastěji se koně na vybraných ekofarmách využívali na turistické a rekreační ježdění, a to ve 45 případech (64,3 %). Pro tento způsob využití jsou v Jihočeském kraji ideální podmínky. Je zde vybudováno 500 km hipostezek a rozvinutý systém hipostanic a odpočívadel s krásnou krajinou vhodnou pro hipoturistiku (ANONYM č. 3, 2015). Rekreační využití koní získává stále více na oblibě a po celé České republice přibývají agroturistická centra pro lidi, kteří by si rádi vyjeli do přírody, ale nemají vlastního koně (KONCEPCE CHOVU KONÍ, 2014).

Největší podíl na celkové výměře půdy v ekologickém zemědělství mají trvalé travní porosty. K 31.12.2013 zaujímaly trvalé travní porosty 83,3 % z celkové výměry půdy v ekologickém zemědělství (MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ, 2014). Nejvíce se u nás na údržbě krajiny a vypásání travních porostů v ekologickém zemědělství podílí skot bez tržní produkce mléka (ŠARAPATKA, URBAN et al., 2006). Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že i koně mají své nezastupitelné místo při údržbě krajiny. Na vybraných ekofarmách tímto způsobem využívalo koně 43 respondentů (61,4 %).

Sportovní využití měli koně na 21 ekofarmách (30,0 %). Je nutné brát ohled na to, že v ekologickém zemědělství není intenzivní sportovní využití koní vhodné.

Nutit koně k výkonu, který neodpovídá jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a překračuje jeho síly, je zakázáno (ANONYM č. 2, 2005).

Práci v lesnictví nebo zemědělství vykonávali koně na 17 ekofarmách (24,3 %). Využívání koní k potažní práci přináší zátěž, která musí odpovídat schopnostem koně. Je nezbytné zajistit odpočinek koně přiměřený pracovnímu výkonu (ANONYM č. 2, 2005).

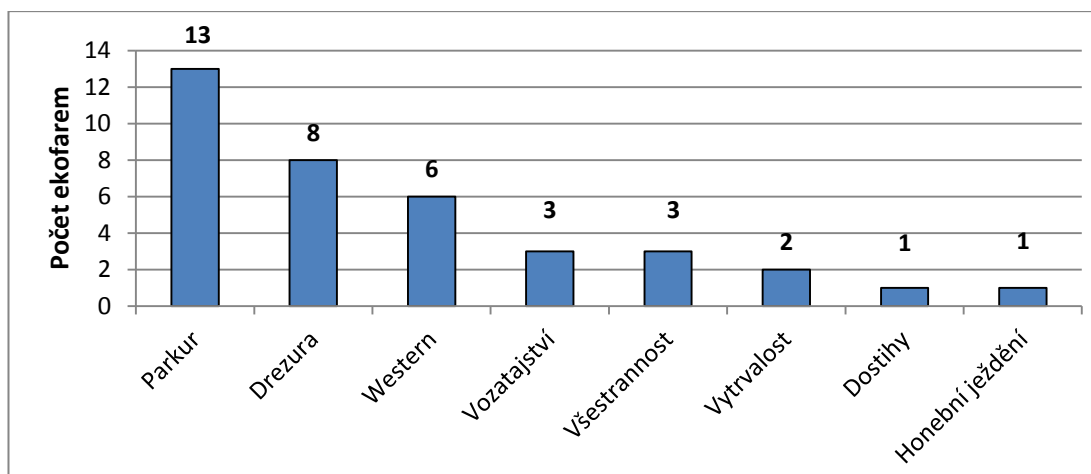
14 respondentů (20,0 %) chovalo koně za účelem reprodukce. Hipoterapii provozovali na 4 ekofarmách (5,7 %). 4 respondenti (5,7 %) využívali koně na produkci hnoje. Dále respondenti uvedli jako způsoby využití přípravu koně na práci se skotem a chov pro radost. Jedna ekofarma provozovala domov pro staré a nemocné koně.

Tabulka 3: Způsoby využití koní na sledovaných ekofarmách

Způsob využití koní	Počet ekofarem	% z celkového počtu ekofarem
Turistické a rekreační ježdění	45	64,3
Údržba krajiny (vypásání)	43	61,4
Sport	21	30,0
Práce v lesnictví nebo zemědělství	17	24,3
Reprodukce	14	20,0
Hipoterapie	4	5,7
Produkce hnoje	4	5,7
Vystoupení v přirozené komunikaci	1	1,4
Příprava koní na práci se skotem	1	1,4
Pro radost	1	1,4
Domov pro staré a nemocné koně	1	1,4

Respondenti, kteří využívali koně na sport, dále specifikovali, o jaký sport se jedná. Nejoblíbenější jezdeckou disciplínou v České republice je parkur (KONCEPCE CHOVU KONÍ, 2014). Z **grafu č. 9** je patrné, že totéž platí i pro sportovní využití koní na ekofarmách. Tomuto sportu se na dotazovaných ekofarmách věnovalo 13 respondentů. Na druhém místě byla drezura, kterou provozovalo 8 respondentů. Westernovému ježdění se věnovalo 6 respondentů. Dále následovalo vozatajství, všestrannost, vytrvalost, dostihy a honební ježdění.

Graf 9: Využití koní na sledovaných ekofarmách ve sportu

Otázka 9: Co je hlavní činností Vaší ekofarmy?

U této otázky respondenti uváděli i více činností najednou. Na vybraných ekofarmách převládala smíšená živočišná výroba. ŠARAPATKA, URBAN et al. (2006) udávají, že v podmínkách České republiky v ekologickém zemědělství převažuje typ farmy s chovem skotu na travních porostech. Tato skutečnost vyplynula i z odpovědí respondentů. Nejčastěji byl jako hlavní činnost ekofarmy uveden chov skotu – 45 ekofarem (64,3 %).

Chov koní není obecně považován za typickou součást produkční ekofarmy (ANONYM č. 2, 2005). Respondenti uváděli chov koní jako hlavní činnost ekofarmy ve 20 případech (28,6 %). Chov ovcí jako hlavní činnost provozovalo 10 ekofarem (14,3 %). Na výrobu krmiva byly zaměřené 4 ekofarmy (5,7 %). Chov koz na 2 ekofarmách tvořil 2,9 % stejně jako chov prasat a lesnické práce. Na posledním místě byly údržba krajiny a agroturistika. Tyto výsledky jsou uvedeny v **tabulce č. 4**.

Tabulka 4: Hlavní činnost na sledovaných ekofarmách

Činnost	Počet ekofarem	% z celkového počtu ekofarem
Chov skotu	45	64,3
Chov koní	20	28,6
Chov ovcí	10	14,3
Výroba krmiva	4	5,7
Chov koz	2	2,9
Chov prasat	2	2,9
Lesnické práce	2	2,9
Údržba krajiny	2	2,9
Agroturistika	1	1,4

Otázka 10: Je chov koní na Vaší ekofarmě rentabilní?

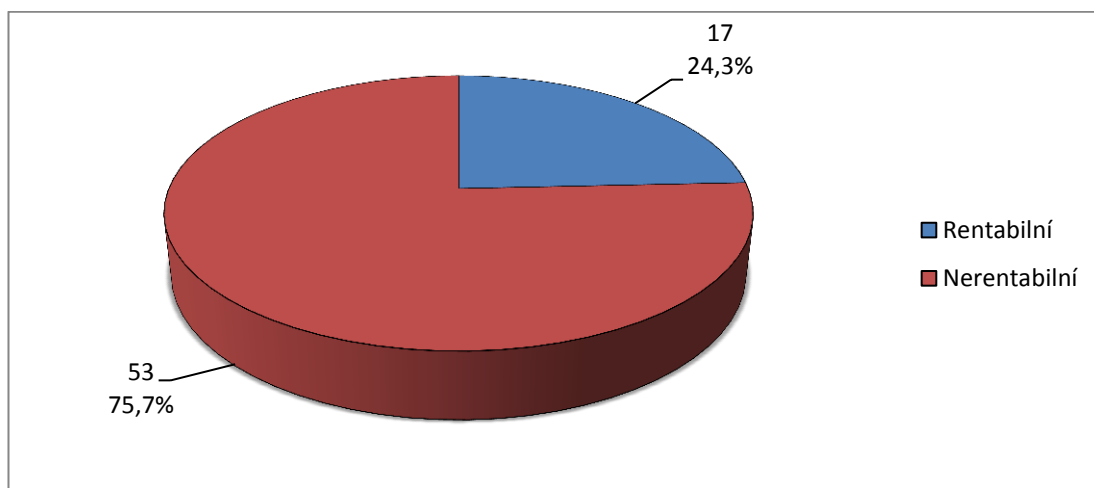
Graf č. 10 ukazuje názor respondentů na rentabilitu chovu koní na jejich ekofarmě. Chov koní považovalo za rentabilní 17 respondentů (24,3 %), 53 farmářů (75,7 %) označilo chov koní na své ekofarmě za nerentabilní.

ŠARAPATKA, URBAN et al. (2005) udávají, že i přes výrazný rozvoj chovu a využívání koní v ČR v posledních letech, zůstává ekonomika nadále tíživým problémem. Z ekonomického hlediska je při současné úrovni stále třeba považovat chov koní za nadstavbu, kterou si chovatel může dovolit v případě, že tuto činnost dotuje z jiných prostředků, respektive z jiných efektivnějších aktivit.

Podstatný vliv na ekonomiku chovu koní v ekologickém zemědělství mají dotace, což potvrdili i někteří z oslovených respondentů.

ŠARAPATKA, URBAN et al. (2006) udávají, že při uvážení 15-20 % podílu podpor pro ekologické zemědělství v příjmech farem je možné konstatovat, že jsou velmi závislé na dotačních programech.

Graf 10: Rentabilita chovu koní na sledovaných ekofarmách

6. SOUHRN A ZÁVĚR

Teoretická část bakalářské práce se zabývala ekologickým zemědělstvím a podmínkami chovu koní v tomto systému hospodaření. Cílem praktické části bakalářské práce bylo zmapovat ekofarmy s chovem koní v České republice a za pomoci dotazníkového šetření a rozhovorů s ekofarmáři vyhodnotit chov koní v ekologickém zemědělství v jižních Čechách.

Počet ekofarem s chovem koní v České republice v posledních letech stoupá. V roce 2013 tvořily ekofarmy s chovem koní 24,3 % z celkového počtu ekofarem v ČR. Při porovnání jednotlivých krajů ČR v letech 2010 – 2013 se nejvíce ekofarem s chovem koní nacházelo v Jihočeském kraji.

Na základě vyhodnocení dotazníků ze 70 ekofarem bylo zjištěno, že:

Na sledovaných ekofarmách se chovalo 36 plemen koní. Nejčastěji chovanými plemeny byly český teplokrevník, kříženci plemen, hafling, slezský norik, quarter horse, českomoravský belgický kůň a norik. Více než polovina respondentů chovala mezi 1 až 5 koňmi. 40 a více koní mělo pouze 4,3 % chovatelů.

Přírodní léčebné postupy využívalo 41,4 % respondentů. Nejoblíbenější přírodní léčebné metody byly bylinná léčba a homeopatie.

Na ekofarmách se nejčastěji vyskytovaly venkovní chovy koní (40 %). 70 % respondentů mělo pro koně na pastvině nebo ve výběhu k dispozici přístřešek.

Co se týká reprodukce koní na ekofarmách, 32,9 % respondentů připouštělo individuálně z ruky a 31,4 % respondentů využívalo umělou inseminaci. Počet klisen rodících ve stáji nebo v boxu a počet klisen rodících na pastvině byl obdobný.

Při výcviku koní na ekofarmách, používalo 38,6 % respondentů pouze tradiční metody, 22,9 % respondentů používalo pouze přirozené metody a 25,7 % respondentů používalo jak tradiční, tak i přirozené metody.

Koně byli na ekofarmách nejvíce využíváni na turistické a rekreační ježdění (64,3 %) a na údržbu krajiny (61,4 %). 30 % respondentů se věnovalo jezdeckému sportu, přičemž nejoblíbenější jezdeckou disciplínou bylo skokové ježdění.

Hlavní činností na ekofarmách byl nejčastěji chov skotu (64,3 %). Na druhém místě byl jako hlavní činnost ekofarmy uveden chov koní (28,6 %).

Za rentabilní považovalo chov koní na vlastní ekofarmě 24,3 % ekofarmářů.

Podmínky chovu koní v ekologickém zemědělství a v konvenčním zemědělství se zásadně neliší, což je dáno výjimečným postavením koní mezi hospodářskými

zvířaty. Kůň je na rozdíl od ostatních hospodářských zvířat považován především za přítele a společníka člověka a z tohoto důvodu je snaha zajistit co nejlepší podmínky chovu bez ohledu na systém hospodaření.

Na ekofarmách v jižních Čechách jsou chována především odolná plemena koní a zdravotní problémy zde nejsou časté. Přírodní léčebné metody u zvířat jsou čím dál populárnější a pro využití na ekofarmách jsou vhodné. Přesto není možné řešit všechny zdravotní potíže koní pouze těmito alternativními metodami. Někdy je potřeba se přiklonit ke klasickému veterinárnímu lékařství.

Z hlediska welfare koní v ekologickém zemědělství si každý musí najít ten správný kompromis mezi přirozeným a kontrolovaným chovem. Toto platí hlavně u reprodukce koní, kde je nutné brát ohledy na předchozí zkušenosti s porody koní a konkrétní situaci. Naopak u způsobu chovu koní, není pochyb o pozitivním vlivu přirozených venkovních chovů na psychickou pohodu a zdraví koní. I přesto, že jsou v ekologickém zemědělství doporučovány přirozené venkovní chovy a ustájovací prostory nejsou povinné, je vhodné mít k dispozici stáj nebo box pro případ onemocnění koně nebo u koní využívaných na sport a na práci. Co se týká výcviku koní, je pozitivní, že přirozené metody výcviku se stávají běžnou praxí a to i na ekofarmách zaměřených na sportovní využití koní.

Chov koní přispívá k multifunkčnosti ekologického systému hospodaření. Přírodní podmínky, turistická atraktivita a hustá síť hipostezek v Jihočeském kraji je ideální pro využití koní na rekreační a turistické účely. Využívání koní na údržbu krajiny je podporováno formou dotací na plochu. Je vhodné využít koní na práci v lesnictví a zemědělství za předpokladu dodržování zásad welfare. Využití koňské síly koresponduje se snahou ekologického zemědělství o co nejvíce uzavřený cyklus koloběhu látek.

Mezi hlavní faktory ovlivňující ekonomiku chovu koní patří způsob chovu, způsob využití koní, dotace a velikost chovu. Je rozdíl ve výši nákladů na venkovní chovy a chovy s ustájením. Všechny ekofarmy s počtem koní nad 35 kusů považovaly své chovy za rentabilní. Ekofarmáři často uváděli, že nejvíce je rentabilita ovlivněna dotacemi, což lze považovat za zásadní rozdíl mezi konvenčními a ekologickými chovy koní.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. ANONYM č. 1. Horse Milk - A rare and precious commodity. In: *Horsemilk.org* [online]. [cit. 2014-1-23]. Dostupné z: <http://www.horsemilk.org/>
2. ANONYM č. 2. Chov koní v podmínkách ekologického zemědělství (farmy). In: *Agris.cz* [online]. 2005 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: www.agris.cz/clanek/135742
3. ANONYM č. 3. In: *Jihoceskehipostezsky.cz* [online]. CHANCE IN NATURE, © 2011 - 2015 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://jihoceskehipostezky.cz/>
4. AKČNÍ PLÁN ČR PRO ROZVOJ EKOLOGICKÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ V LETECH 2011-2015. Praha: Ministerstvo zemědělství ve spolupráci s Českou technologickou platformou pro ekologické zemědělství, 2010. ISBN 978-80-7434-007-9.
5. BARTOŠOVÁ, J. Etologické problémy odchovu hříbat: Etapy v životě hříběte, na které si dát pozor. In: *Koně ve formě: odborný seminář o koních: 18.9.2010*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta, 2010, s. 25-26. ISBN 978-80-7394-228-1.
6. BOŘÁNEK, V. a B. BOŘÁKOVÁ. Horsemanship ?. In: *Ranch 28* [online]. [cit. 2015-03-31]. Dostupné z: http://www.horsemanship.cz/ranch/?page_id=323
7. ČERMÁK, B., S. KOLÁŘOVÁ a M. BRUCKNEROVÁ. *Zásady krmení koní*. 2., upr. vyd. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2002. ISBN 80-727-1124-5.
8. DECKER, K. Bring back the horses. In: *LOW-TECH MAGAZINE* [online]. 2008 [cit. 2015-11-28]. Dostupné z: <http://www.lowtechmagazine.com/2008/04/horses-agricult.html>
9. DRAŽAN, J. Státní dotace na podporu chovu koní. In: *iFAUNA* [online]. 2010 [cit. 2014-11-24]. Dostupné z: <http://www.ifauna.cz/kone/clanky/r/detail/242/statni-dotace-na-podporu-chovu-koni/>
10. DURUTTYA, M. *Velká etologie koní*. 2., rozš. vyd. Praha: HIPO-DUR, 2005. ISBN 80-239-5088-6.
11. DUŠEK, J. a kol. *Chov koní*. 1. vyd. Praha: Brázda, 2001. ISBN 80-209-0282-1.
12. EDWARDS, E. H. *Velká kniha o koních*. 1. vyd. Bratislava: Gemini, 1992. ISBN 80-852-6536-2.
13. FAO. *Organic farming*. [online]. 1999 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: <http://www.ifoam.org/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture>
14. FLADE, J. E. *Chov a športové využitie koní*. 1. vyd. Bratislava: Príroda, 1990. ISBN 80-070-0252-9.
15. GORDON-WATSON, M., R. LYON a S. MONTGOMERY. *Kůň: historie chovu, plemena, péče o koně, jezdecký výcvik*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. ISBN 80-720-0486-7.
16. GOTTHARDOVÁ, L. *Vlastní kůň*. 3., dopl. vyd. Hostomice pod Brdy: L. Gotthardová, 1999. ISBN 80-903-1470-8.

17. HARRISON, P. *World agriculture: towards 2015/2030: summary report*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 2002. ISBN 92-510-4761-8.
18. HERMSEN, J. *Encyklopedie koní*. 3. vyd. Praha: Rebo Productions, 2002. ISBN 80-723-4184-7.
19. HEROLD, P., P. SCHLECHTER a R. SCHARNHÖLZ. Modern use of horses in organic farming. In: *Fédération Européenne du Cheval de Trait* [online]. [cit. 2014-09-10]. Dostupné z: <http://www.lectu.org/Englisch/index2%20Englisch.htm>
20. IFOAM. *Definition of Organic Agriculture*. [online]. 2008 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: <http://www.ifoam.org/en/organic-landmarks/definition-organic-agriculture>
21. JÍLEK, P. Metodický pokyn č. 1/2013 kterým se stanovují specifická pravidla pro chov koní v režimu ekologického zemědělství vzhledem k platným legislativním předpisům a s ohledem na reálnou zemědělskou praxi. In: *eAGRI* [online]. 2013 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/283755/MP_1_2013.pdf
22. KONCEPCE CHOVU KONÍ V ČR. In: *eAGRI* [online]. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2014 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/zivocisne-komodity/kone/koncepce-chovu-koni-v-cr.html>
23. MACHEK, J. a J. GAUDNÍKOVÁ. *Situační a výhledová zpráva Koně: Prosinec 2010*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2010. ISBN 80-7084-914-9.
24. MAHLER, Z., *Člověk a kůň*. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 1995. ISBN 80-854-6352-0.
25. MARŠÁLEK, M. *Chov koní: popis, posuzování, šlechtění = Horsebreeding : description, evaluation, breeding: vědecká monografie*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta, 2008. ISBN 978-80-7394-101-7
26. MARŠÁLEK, M. *Etologické problémy odchovu hříbat: Plemenitba v chovu koní: 18.9.2010*. 1. vyd. V Českých Budějovicích: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta, 2010, s. 25-26. ISBN 978-80-7394-228-1.
27. MATOUŠEK, V. a kol. *Speciální zootechnika*. 1.vyd. České Budějovice: JU ZF České Budějovice, 1996. ISBN 80-7040-158-3.
28. MINERO, M. a E. CANALI. Welfare issues of horses: an overview and practical recommendations. *Italian Journal of Animal Science*. 2010, roč. 8, č. 1, s. 219-230. ISSN 1828-051x.
29. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. Ekologické zemědělství. In: *eAGRI* [online]. © 2009-2015 [cit. 2014-06-20]. Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/zemedelstvi/ekologicke-zemedelstvi/>
30. MOUDRÝ, J. a kol. *Ekologické zemědělství*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2007a. ISBN 978-80-7394-046-1.
31. MOUDRÝ, J. a kol. *Chov zvířat v ekologickém zemědělství*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zemědělská fakulta, 2007b. ISBN 978-80-7394-042-3.

32. NAŘÍZENÍ KOMISE (ES) č. 889/2008, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 834/2007. *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN 978-80-7434-059-8.
33. NAŘÍZENÍ RADY (ES) 834/2007 o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91. *Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin*. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2012. ISBN 978-80-7434-059-8.
34. PARELLI, P., K. KADASH a K. PARELLI. *Natural horse-man-ship*. Colorado Springs, CO: Western Horseman, 2002. ISBN 09-116-4727-9.
35. PERNIČKA, J. Rozmnožování koní. In: KOUBEK, K. a kol. *Speciální zootechnika: Chov koní*. 3. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1958.
36. PETLACHOVÁ, V. CASKOVÁ a E. SOBOTKOVÁ. *Chov koní*. [online]. 2013 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: http://web2.mendelu.cz/af_291_projekty2/vseo/stranka.php?kod=467
37. ROBERTS, M. *Průvodce nenásilným výcvikem koní: celoživotní zkušenosti muže, který naslouchá koním*. 1.vyd. Praha: Ikar, 2005, ISBN 80-249-0584-1.
38. SEDLINSKÁ, M. a D. ŠVEHLOVÁ. Jste připravení na porod své klisny. In: *Equichannel* [online]. 2012 [cit. 2014-10-22]. Dostupné z: <http://www.equichannel.cz/jste-pripraveni-na-porod-sve-klisny>
39. SVATOŇOVÁ, K. Nekonvenční léčebné metody. *Jezdeckví*. 2008, roč. 56, č. 4, s. 12-18. ISSN 1210-5402.
40. ŠARAPATKA, B., J. URBAN a kol. *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy i praxi*. 1. vyd. Šumperk: PRO-BIO, 2005. ISBN 80-903-5830-6.
41. ŠARAPATKA, B., J. URBAN a kol. *Ekologické zemědělství v praxi*. Šumperk: PRO-BIO, 2006. ISBN 80-870-8000-9.
42. ŠOCH, M., KREJČÍ, M., LUKEŠOVÁ, D., NOVÁK, P. a J. BROUČEK. The possibility of endoparasitosis damping by ecologically considered methods in horses. *Folia veterinaria*. 2003, sv. 47, č. 2, s. 60-62. ISSN: 0015-5748.
43. ŠONKOVÁ, R. *Welfare v ekologickém zemědělství: šance pro lepší život hospodářských zvířat*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2006. ISBN 80-727-1176-8.
44. ŠTRUPL, J. a kol. *Chov koní*. 1. vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1983.
45. ÚSTŘEDNÍ EVIDENCE ČR. (telefonické sdělení). 2014.
46. VEJČÍK, A. a kol. *Chov hospodářských zvířat*. 1.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta, 2001. ISBN 80-704-0514-7.
47. VONDRÁŠKOVÁ, Š. *Složení koňského hnoje*. In: *ÚZEI: Agronavigator.cz* [online]. 2006 [cit. 2014-10-19]. Dostupné z: http://www.agronavigator.cz/inf_pult.asp?ids=0&ch=0&zobraz=1&id_dotazu=1697

48. VOSÁTKOVÁ, A. *Hiporehabilitace*. In: VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: DONA, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.
49. WATTS, K. Does this website apply to your horse?. In: *Safergrass.org* [online]. Rocky Mountain. Research & Consulting, Inc., © 2011 [cit. 2015-03-14]. Dostupné z: <http://www.safergrass.org/articles.html>

6. PŘÍLOHY

Příloha č. 1 :

DOTAZNÍK – CHOV KONÍ V EKOLOGICKÉM ZEMĚDĚLSTVÍ V JIŽNÍCH ČECHÁCH

Jméno a příjmení: _____

Název ekofarmy: _____

Sídlo ekofarmy: _____

Okres: _____

1. Jaká plemena koní chováte:

Plemeno	počet kusů
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

Celkový počet koní na ekofarmě: _____

2. Používáte u koní přírodní léčebné postupy, jako jsou například bylinná léčba, fyzikální léčebné metody, ajurvéda, homeopatie, akupunktura apod.

Ano

Ne

Pokud ano, jaké přírodní léčebné postupy používáte?

_____

3. Jaký používáte způsob chovu koní?

Venkovní chov

Stájový chov

Sezónní ustájení

4. Mají koně na pastvině nebo ve výběhu přístup do přístřešku?

- Ano
 Ne

5. Jaké používáte způsoby připouštění?

- Skupinové
 Individuální volné
 Individuální z ruky
 Umělá inseminace

6. Kde necháváte rodit klisny?

- V boxu nebo ve stáji
 Na pastvině

7. Jaké metody výcviku používáte při výchově a výcviku koní?

- Tradiční metody výcviku
 Přirozené metody výcviku

Pokud používáte přirozené metody výcviku, upřesněte jaké:

---

8. Na co koně využíváte?

- Sport-upřesněte jaký: _____
_____
- Turistické a rekreační ježdění
 Práce v lesnictví nebo zemědělství
 Hipoterapie
 Reprodukce
 Výstavy
 Údržba krajiny (vypásání)
 Produkce surovin (maso, mléko, hnůj...) upřesněte: _____
 Jiné: _____

9. Co je hlavní činností Vaší ekofarmy?

---

10. Je chov koní na Vaší ekofarmě rentabilní?

- Ano
 Ne